תלמוד בבלי · אחרונים · דברי דוד

דברי דוד פסחים

רבי דוד טעביל רובין ממינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דברי דוד פסחים

רבי דוד טעביל רובין ממינסק

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דברי-דוד-פסחים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

סוגיא דמשרת ושיטות הפוסקים בטעם כעיקר. (פסחים דף מג ע"ב ודף מד ומה) 4
שיטת רש"י 4
שיטת ר"ת 26
שיטת רבינו חיים 29
שיטת הר"י מאורלייינ"ש והראב"ד 34

סוגיא דמשרת ושיטות הפוסקים בטעם כעיקר. (פסחים דף מג ע"ב ודף מד ומה)

ארשום לזכרון שמעתא דמשרת ושיטות הפוסקים בזה כי מעין עמוק הוא ואחל לכתוב כפי אשר הנני ה' בבאורו כל השיטות ובסעיפים המסתעפים מהם. ואיזה מהם יכשר יותר בפשטא דשמעתין כפי קט שכלי הנמוך. וזה החלי בע"ה:

שיטת רש"י

שיטת רש"י ופירושו הוא. דפירושא דמלתא דטעם כעיקר. הוא שההתר נהפך להיות איסור. ולמאן דאית לי' דרשא דטכע"ק לקי על כל כזית וכזית מן התערובות אף שאין בו מן האיסור אלא מעט. וזה נראה מבואר ממ"ש רש"י ד"ה מפת ומיין. ואילו פשט היין בכולה פת לא הוי פליגי רבנן עלה כו'. ולכך לא משכחת לה לרש"י שיהא התר מצטרף לאיסור גבי משרת רק היכי שלא נתפשט היין בכל הפת. וכן גבי חטאת דמוקי בסוף סוגיין להתר מל"א כתב נמי רש"י דהיינו נמי דלא איבלע בכולה עיין ברש"י ד"ה ורבנן מצרך צריכי כו'. וא"נ לא אבלע בכולה כו'. ובכותח הבבלי וכו' ס"ל לרש"י דאיתא בהו טעם כעיקר. ולכך כתב בסוף שמעתין דרבנן דפליגי עלה דר"א בכותח הבבלי לית להו טעם כעיקר וגם ס"ל לרש"י דלמאן דלית לי' טעם כעיקר. אין שום איסור בטעם לחודי' כמ"ש רש"י בחולין (צח:) דרבא לית לי' טכע"ק בחולין כלל דמדאורייתא ברובא בטיל ע"ש. ולפ"ז יש להבין דמאי פריך בגמ' אי הכי לענין חמץ בפסח נמי ופירש"י דהא אמר על עירובו בלאו והיינו התמל"א. דהא עירובו בלאו דאמר ר"א היינו ד' מיני מדינה ובהו אית טכע"ק וא"כ בלא התמל"א נמי אסור משום טכע"ק ואיך קרי לי' הגמ' התמל"א. וכן אביי דמקשה ממקפה לאו משום דהתמל"א כו' אימא דמשום טעכ"ק. דהא אביי אית לי' טכע"ק. דהא איהו גופי' דמקשה לקמן על ר"י כדאיתא להדיא במס' נזיר דהאי קושיא והאי משרת להכי הוא דאתא אביי גופי' מקשה להו ע"ש. [אבל מהא דאמר אביי בחולין ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא מבב"ח לא קשיא לי דע"כ צריך לומר דאביי הדר בי' התם לגבי דרבא דאל"כ מאי מקשה הכא דמשרת אתי לטכע"ק הא טכע"ק לדידי' בלא"ה ידעינן מבב"ח אלא ע"כ דהדר בי' לגבי רבא. וכן כתבו התוס' בחולין (דף קח.) ד"ה מבב"ח] וכן לקמן דמקשה וכזית בכדי א"פ דאורייתא א"ה אמאי פליגי עלי' רבנן על ר"א בכותח הבבלי כו'. ולדידי' מי ניחא דתיפוק לי' טכע"ק והגמ' לא מקשה עלה דאביי רק אלא מאי משום התמל"א סוף סוף כו'. משמע דבלא כזבא"פ ובלא התמל"א הוי ניחא. וקשה דהא בלא כ"ז נמי תיפוק להו משום טכע"ק. ומכ"ש

לגירסת התוס' דלא גרסי להך דאלא מאי התמל"א משום דא"כ מאי ס"ד דאביי לאקשויי עי"ש בדבריהם כ"ש דקשה דאכתי מאי ניחי' לי' לדידי' דתיפוק לי' משום טכע"ק וכן הא דמקשה ממדוכות וקופות עה"כ תקשה דתיפוק לי' משום טכע"ק. וראיתי להתוס' בחולין דהקשו לשיטת ר"ת דאית לי' ג"כ טעם כעיקר כמ"ש רש"י שההתר נהפך להיות איסור וז"ל וא"ת כיון דטכע"ק דאורייתא כו' מאי פריך משתי קופות כו' ותירצו דאיירי במין במינו עיי"ש בתוס' ד"ה רבא (דף צח: ודף צט) וכן כתבו התוס' בזבחים (דף עט.) וכן הרשב"א בתוה"א הקשה ג"כ מקופות כקו' התוס' ותריץ נמי כתירוצם. ומאוד נפלאו לי דבריהם. דמה הועילו בתירוצם. דאכתי תיקשה ממקפה ומכותח הבבלי וממדוכות דליכא לאוקמי במין במינו. וא"כ הדרא ק' לדוכתא דתיפוק לי' משום טכע"ק והא ודאי ליכא למימר דתבלין בקדירה מיקרי מין במינו כמו שטעה בזה בספר בל"י דהא וודאי ליתא. וכבר הושג כן בפ"מ. ועיין בסוף הקונטרס באריכות. וכמו שהקשינו (ולקמן אי"ה יבואר קצת ישוב לדברי התוס' והרשב"א. אבל לשיטת רש"י ליכא אפי' קצת ישוב). וגם בעיקר תירוצם דהתוס' והרשב"א דהך דקופות מיירי במין במינו. כבר הקשו התוס' בעצמם דא"כ מאי מקשה אביי דהא אפי' אם כבא"פ דאוריית' שאני הכי דהוי מין במינו דמדאורייתא ברובא בטל. ולכך באמת התוס' במס' פסחים מוקי לה דווקא במין בשא"מ דהיינו קמח בקמח. וא"כ גם מקופות לא מתרצי מידי:

לכך נראה דאי אפשר ליישב שיטת רש"י זולתי ע"פ מש"כ התוס' במס' נזיר (דף לז.) ד"ה שרה ענבים וז"ל כאן אין כתובה בספרים דתניא. אלא נראה שכ"ז מדברי אביי שלא היו יודע הברייתא כיון דקא מתמה וכבא"פ דאורייתא משמע דלדידי' כבא"פ דרבנן וכ"ש טכע"ק דרבנן. ומיהו לפי מאי דפרישית ניחא עכ"ל התוס'. נראה מדבריהם להדיא דהשתא לפי מאי דס"ד דאביי לא הוי ידע כלל מטכע"ק והוי ס"ל דהוא דרבנן. (ומה דמסיימו התוס' ומיהו לפי מאי דפרישית ניחא. אזלי לשיטתם שם (דף לו:) בד"ה וכזית בכדי א"פ דמפרשי פירוש אחר בטכע"ק ויתבארו אי"ה דבריהם בארוכה לקמן אבל לפי פירש"י בטכע"ק מוכרחי' אנו לומר כמש"כ בהתחלת דבריהם דהשתא הוי סבר אביי דטע"כ אינו רק מדרבנן בעלמא) ונראה לי לבאר דבריהם קצת דאין כוונת התוס' דליתא כלל להך ברייתא דמשרת. דזה וודאי אינו דא"כ מאי האי דמסיים ומכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה. הא אינו ענין לקושייתו כלל. דהא לקמן מקשה סתמא דתלמודא מדרבנן נשמע לר"ע לשאר איסורין וכאן לא בא להקשות רק מנ"ל בנזיר גופא להתמל"א דלמא לטכע"ק ועוד דהלשון אינו לשון אמוראי' כלל רק לישנא דברייתא. ועוד מהיכי פסיקא להו לתלמודא דרבנן פליגי על ר"ע בדרשא דמשרת כיון שזה אינו ברייתא רק

מדברי אביי. ועוד דבהדיא איתא בספרי פ' נשא להך ברייתא באותו לשון עצמו. לכך נראה דכך הוא כוונתו דאביי לא ידע מהך ברייתא דמשרת ולא מקשה רק מסברת עצמו ולכך לא מקשה בלשון וודאי רק בלשון ספק דלמא ליתן טכע"ק הוא דאתא. ומעיקרא הוי סבר דטכע"ק דרבנן דלא ידע דרשא אחרת לטכע"ק רק ממשרת אפשר למדרש לטכע"ק וכיון דחזי לר' יוחנן דדריש ממשרת להתמל"א א"כ מסתמא לית לן טכע"ק ואח"ז מקשה בלשון ספק מנ"ל דלהתמל"א דלמא לטכע"ק. רק דסתמא דתלמודא הוסיף לחזק קושיית אביי מהך ברייתא דתניא בהדיא דדריש למשרת לטכע"ק. ובזה ניחא טובא דבמס' נזיר מ קשה הך קושיא בלשון דלמא ובמס' פסחי' מקשה בלשון וודאי והאי משרת להכי הוא דאתי האי מבעי לי' לכדתניא כו' והינו דבמס' נזיר הביא היאך אביי הי' מקשה ואביי דלא ידע מברייתא לכך לא מקשה רק מסברא מנ"ל דלהתמל"א דלמא לטכע"ק. וסתמא דתלמודא הוסיף בדברי אביי הך ברייתא לחזק קושייתו. אבל הכא במס' פסחים לבעבור כי לא נשנית רק אגב גררא לכך מקצר הגמ' בהרבה דברים לכך לא הביא רק עיקר הקושיא לפי מאי דמסיק סתמא דתלמודא מהברייתא ולכך מקשה בפשיטות האי מבעי לי' לטכע"ק. ועיין שם בסוגיא ותמצא כי בהרבה דברים האריכו שם בסוגיא דהתם טפי מבסוגיא דידן עם כי תוכן בשתי הסוגיות בלי ספק דאחת הנה מ"מ התם דבדוכתא האריך טפי בפלפולא כגון ואביי מעיקרא קא קשיא לי' כו' וכן הך דמסיק בשלמא לדידי' משום דנפישי וכו' והכא בפסחי' יען כי לא נישנית רק אגב גררא. לכך קיצר בדברי' שאינם נוגעים כ"כ לעיקר ההלכה]. כנ"ל לפרש כוונת התוס' הגם כי לשונם אינו מורה על זה כי לפי מש"כ שפיר נוכל למגרס דתניא רק דז"א מדברי אביי רק מדברי סתמא דתלמודא. מ"מ אפשר להיות דהיה בגרסתם לכדתניא בדברי אביי גופי'. ועכ"פ יהי' איך שיהי' כוונת התוס' מ"מ הדברים מצד עצמם נכונים ומדוקדקים בחילוף הלשון שבין סוגיא דידן לסוגיא דנזיר לפי דברי התוס' דאביי הוי סבר בה"א דטכע"ק אינו אלא מדרבנן. כנלע"ד דאי אפשר לפרש שיטת רש"י כ"א בדרך זה דבה"א לא הוי ידעינן מטכע"ק כלל. (וכן אנו מוכרחי' לומר גם לשיטת ר"ת ולשיטת הפוסקים שפירשו להך דטכע"ק היינו שההתר נהפך להיות איסור וכמו שיתבארו אי"ה דבריהם לקמן בארוכה). אך כל זה עולה שפיר בדברי אביי. דנוכל לומר שפיר דאכתי לא ידע מטכע"ק כלל. אך במאי דמקשה הגמ' אי הכי לענין חמץ בפסח נמי אינו מתישב לכאורה דסתמא דגמ' יהי' שלא אליבא דמסקנא. דהא באמת מסקינן דגם ר"ע דאליבי' אר"י לשמעתי' נמי אית לי' טכע"ק. וא"כ איך אמר דעירובו בלאו דאמר ר"א היינו משום התמל"א אימא דמשום טכע"ק וגם איך יתכן לקרותו התמל"א כיון דלית בי' התר כלל דהא נהפך כולו להיות

איסור. אך באמת גם זה אינו. דהא לשיטת רש"י רבנן דר"א לית להו באמת טכע"ק. וא"כ באמת נוכל לומר דגם ר"א לית לי' טכע"ק כלל. ורק משום התמל"א קאמר דהוא בלאו. ומקשה לזעירי כיון דמוקי קרא דכל דכתיב גבי שאור להתמל"א א"כ האי כל דגבי חמץ נמי להתמל"א אתי ולא לטכע"ק א"כ לחשוב נמי חמץ בפסח. והוא פשוט:

ומעתה נבוא לבאר המשך הסוגיא לפירש"י. רש"י פרש דהתמל"א הוא אף בלתי מעורב שאוכל חצי זית פת וחצי זית ענבים בבת אחת חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא ישתה חייב על שריית פיתו ביין ואי איכא מיין לחודי' כמותו ל"ל קרא. הנה מה שפירש דהתמל"א הוא אף שלא במעורבים ודלא כדעת התוס' ד"ה כמאן. היינו משום דאי במעורב דווקא. א"כ איך קאמר לקמן לר"ע דשרה פיתו ביין ואכל כזית מפת ומיין דחייב דהוי משום התמל"א. דהא לפי האמת מסקינן דגם ר"ע אית לי' טכע"ק מגיעולי עכו"ם. וא"כ מאי התמל"א איכא הכא דהא כולה הוי איסור וכן גבי חטאת דמוקי להתמל"א תיפוק ליה משום טכע"ק וע"כ צריך לומר כמ"ש רש"י שם דלא פשט היין בכל הפת וכן גבי חטאת דלא אבלע בכולה ואפ"ה חייב משום התמל"א ש"מ דהתמל"א אף שלא במעורבים. והכי משמע להדיא בסוף סוגיין דא"ל רב אשי לרב כהנא כו' השתא לר"ע איסור והתר מצטרפין איסור ואיסור מבעי כו' והשתא אם נאמר דאיסור והתר דווקא במעורב לא הי' מקשה מידי. ואין לומר דזהו באמת קמשני לי' איסור והתר בב"א איסור ואיסור בזא"ז דאין זה במשמעות לישנא דגמ' כלל. ובהכי ניחא מה דהוכרח רש"י לפרש בזעירי דדריש התמל"א גבי שאור מהא דאמר בברייתא מקצתו מנין ולא ניחא לי' לפרש כפי' התוס' דזעירי מפרש כן בעירובו דהא כיון דהתמל"א הוא אף שלא במעורבין א"כ למאי נקטה הברייתא כלל הך לישנא דעירובו מנין על התר מל"א כיון דלא תליא התמל"א בעירוב כלל ולכך הוכרח רש"י [לפרש] דזעירי מפרש כן במקצתו מנין דתני בברייתא. ומה שהקשו בתוס' דא"כ יהי' זעירי דלא כמאן לא כאביי ולא כרבא. לא ידענא מאי קשיא להו כ"כ דאטו זעירי לא מצי למפלג על אביי ורבא. וגם לא ידענא מה תקנו זה בפירושם. דגם לפירושם הוא ג"כ דלא כמאן. ומה שרצו לפרש כן בכוונת רבא הא וודאי ליתא. דכי היכי דלאביי וודאי לא הוי פירושו דעירובו להתמל"א. דהא לדידי' לא בעינן צירוף כלל. דבחצי זית לחודה בלא שום צירוף הוא חייב דהא יש הקטרה לפחות מכזית לדידי' כדאמר התם. וא"כ ע"כ פירושו דעירובו הוא כפשוטו. לרבות אפי' שאינו בעין. א"כ ה"נ לרבא הוי כן פירושו דעירובו דבברייתא. דהא לא מצינו דיפלגו רבא ואביי בפירושא דעירובו ולא פליגי רק במקצתו כדמפרש התם דפליגי אי יש הקטרה לפחות מכזית. אבל בעירובו אין שם שום רמז בגמ' דפליגי אביי ורבא בהא. וא"כ אף

אם נאמר דזעירי קאי על עירובו דברייתא הוא ג"כ דלא כמאן. אלא ע"כ דאין זה קושיא כלל. ומה שהקשו התוס' עוד. דהא כרבנן נמי מצי אתי'. גם זה לדידי אינה קושיא כ"כ. דהתוס' הבינו דהדרשא דנקיט בראשונה בברייתא הוא הדרשא היותר פשוטה. ולכך כיון דנקטו בברייתא בראשונה מקצתו דהיינו התמל"א. א"כ הך דרשא דהתמל"א יותר פשוטה מדרשא דעירובו וא"כ אפי' לרבנן דלית להו רק חדא דרשא מבעי להו לאוקמי לדרשא היותר פשוטה דהיינו להתמל"א ואין זה מוכרח כלל. דוודאי מצינו למימר דדרשא דעירובו יותר פשוטה מהתמל"א. ואי לא הוי אלא חד קרא הוי מוקמי' לי' לעירובו ואפ"ה השתא באמת כיון דאיכא תרי ריבויי. וע"כ חדא אתי להתמל"א. וא"כ באמת אפי' במעורב ואינו בעין ולא הוי רק חצי זית איסור נמי התמל"א. לכך נקיט בברייתא בתחילה דרשא דמקצתו דהיינו התמל"א. כי היכי דלהוי קאי עירובו דתני בתר הכי גם אמקצתו. וכה"ג מצינו גבי דרשא דבשבתך בביתך פרט לחתן ובלכתך בדרך פרט לעוסק במצוה לפי גירסת התוס' בסוכה (דף כו.) עי"ש. ועיין בפ"י דמפרש כן. דאף דדרשא היותר פשוטה הוא עוסק במצוה כמו שפירש"י דאי לא נכתב רק חדא קרא לא הוי ידענא חתן. מ"מ השתא דאיתי לן תרי קראי מוקמי לקרא קמא אחתן משום דהוא פשוט טפי בלשנא דקרא וכה"ג מצינו למימר [הכא] הכי אף שאין זה דומה ממש להתם. מ"מ המעיין יראה שאין זה קושיא כ"כ. ומה שהקשו עוד דא"כ בחמץ מנ"ל תערובות כיון דאצטרך קרא להתמל"א. גם זה יש ליישב. דבאמת השתא סבר דעיקר קרא דחמץ להתמל"א אתי. ותערובות ידעינן ממילא מסברא. דגם בתערובות נמי דינא הכי דע"כ צריך לומר דתערובות חמץ אינו דומה לתערובות שאור דדווקא גבי שאור צריכין קרא לעירובו. והיינו משום דהוי מין במינו והוי ס"ד דבטל. או אפי' מבשא"מ מ"מ לא שייך בי' טעמא ולכך הוי ס"ד דבטל ולכך אצטריך קרא דלא בטל. אבל בחמץ כיון דהתערובות הוא מבשא"מ. ואית בי' טעמו וממשו מסברא ידעינן דלא בטל. תדע דהא ר"י במס' ע"ז ס"ל לשיטת רש"י דטעם כעיקר מדרבנן. וא"כ לית לי' שום לימוד לטכע"ק ואפ"ה ס"ל בטעמו וממשו דלקי בכזית בכדי א"פ. וע"כ צ"ל דזה ידעינן מסברא דלא בטל היכי שנרגש טעמו וממשו. וכמו שיתבאר אי"ה דבר זה לקמן בארוכה. וגם יתבאר דד' מיני מדינה דאיירי בהו ר"א ע"כ אית בהו ממשו של חמץ לשיטת רש"י. ומעתה נסתלקו כל קושיות התוס' מעל רש"י. ובהכי ניחא נמי דלא תיקשה להיפוך לפמש"כ דגם רש"י מודה דהדרשא היותר פשוטה הוא לעירובו. א"כ לכאורה תיקשה בהיפוך דמנ"ל למדרש בחמץ להתמל"א. עד דמקשה מזה אי הכי לענין חמץ בפסח נמי. הא כיון דליכא בחמץ רק חד קרא אימא דאתי לעירובו גרידא ולא להתמל"א. ובמ"ש ניחא דבחמץ לא צריך

קרא לעירובו דבלא"ה ידעינן זה מסברא בטעמו וממשו דלא בטיל. ולכך ליכא לאוקמי קרא לר"א רק להתמל"א והא ודאי ל"ק דמנ"ל דקרא דחמץ אתי להתמל"א דלמא לעירובו ולטעמו גרידא בלא ממשו דזה לא ידעינן מסברא. דזה אינו דהא השתא קיימינן בסברא דיוכל להיות דהתמל"א מדאורייתא וטכע"ק אינו אלא מדרבנן ולפי' רש"י לפי האמת ג"כ הכי הוא לרבא ור"י במס' ע"ז וא"כ ע"כ דיוכל להיות דטפי מסתבר לאוקמי קרא להתמל"א מלטכע"ק. וא"כ וודאי דלק"מ. ועיין היטב בכל זה כי נכון הוא:

ומש"כ רש"י עוד שהרי חייב על שריית פיתו ביין ואי איכא מיין לחודי' כזית ל"ל קרא. משמע מדבריו דאירי דפשט היין בכל הפת ובכזית מיין לחודי' הוא דלא צריך קרא. הא לכזית מפת ומיין שפיר צריך קרא דחייב משום התמל"א. ולקמן (מד:) ד"ה מפת ומיין כתב רש"י עצמו היפך זה. דאילו פשט היין בכל הפת כו' והתמל"א לא משכחת לה רק היכי שלא פשט היין בכל הפת. וא"כ דברי רש"י סותרי' אהדדי לכאורה אך במה שכתבתי לעיל דלשיטת רש"י ע"כ בה"א דאביי לא ידע כלל מסברת טכע"ק ניחא. דרש"י מפרש עתה לפום מאי דסלקא אדעתא דאביי מעיקרא בדברי ר"י. (והרבה נמצא כן ברש"י דמפרש לפי הס"ד). ולכך שפיר משכחת לה להתמל"א אפי' בפשט היין בכל הפת. כיון דעתה קיימינן בסברא דטכע"ק אינו מדאורייתא. ולפ"ז מוכח ע"כ דלשיטת רש"י יין הנבלע בפת ממשו מקרי ולא טעמו דאי ס"ד דלא מקרי רק טעמו. א"כ בה"א דלא ידעינן מטכע"ק א"כ הטעם נמי בטל וכמש"כ רש"י בחולין והבאתיו לעיל. וא"כ מאי התמל"א שייך בי' כיון דהאיסור גופי' בטיל אלא וודאי דממשו מקרי. וא"כ הוי טעמו וממשו וזה ידעינן מסברא דלא בטיל אף דטכע"ק דרבנן כדמוכח מדר"י במס' ע"ז כל שטעמו וממשו לשיטת רש"י. וזה הוא דלא כהפר"ח שהחליט בשיטת רש"י להיפך דליין המובלע בפת טעמו ולא ממשו קרי לי'. ולע"ד הקלושה נראה דמכולה סוגיא דשמעתין מוכח דלשיטת רש"י ע"כ ממשו מקרי. דלפי מה שהנחנו לשיטת רש"י דבה"א לא הוי ידע אביי מטכע"ק. והוא מוכרח בלי שום ספק כמש"ל. א"כ מאי מקשה לי' אביי ממקפה והוי ס"ד דאביי דמשום התמל"א הוא דלקי. והגמ' משני לי' דמשום כבא"פ. דממ"נ אי ידעינן מטכע"ק הא בלא"ה ניחא דלקי אכל כזית וכזית וא"צ לא להתמל"א ולא לכבא"פ. כיון דההתר נהפך להיות איסור. ואי לא ידעינן מטכע"ק וכדכתיבנא לעיל. א"כ קשה בהיפוך דמאי התמל"א ומאי כבא"פ שייך בזה כיון דליתא לאיסור כלל. דהא לרש"י כל כמה דלא ידעינן מדרשא דטכע"ק גם הטעם עצמו אינו אסור ובטל. אלא וודאי דלא ידעינן מטכע"ק. ואפ"ה שייך בההיא דמקפה התמל"א או כבא"פ משום דממשו מקרי. ולדברי רש"י דהכא השמן מעורב במקפה. ע"כ לפום מאי דגרסינן וליבטלו ברוב

ע"כ באינו ניכר איירי. ואפ"ה ממשו מקרי וא"כ מה לי שמן במקפה או יין בפת הכל ממשו מקרי:

וגדולה מזו ע"כ צריך לומר לרש"י דבכותח וכל ד' מיני מדינה החמץ שבהן ממשו מקרי ולא טעמו גרידא. דאל"כ לא הוי מקשה מידי מהאי דפליגי רבנן עלה דר"א בכותח הבבלי ולא הוי צריך לשנויי משום דלית בי' כבא"פ דהא אפי' אי הוי בי' כבא"פ נמי לא הוי קשה מידי כיון דהטעם גופי' בטל לפום הך סברא דהשתא דלא ידעינן מטכע"ק. אלא ע"כ דכותח נמי אית בי' ממשו של חמץ וטעמו וממשו מקרי. וזהו כמ"ש הב"ח הובא בפר"ח דכותח ממשו מקרי. ולא כותח בלבד ממשו מקרי אלא דכל ד' מיני מדינה נמי דכוותי'. דאל"כ למאי הוצרך רש"י לפרש בשכר המדי דאין בו כבא"פ. והכי נמי מוכח ממאי דפריך לעיל אי הכי חמץ בפסח נמי לר"א משום התמל"א. וע"כ דלא ידעינן עתה מטכע"ק וא"כ מאי התמל"א איכא אלא ע"כ דממשו מקרי בכל ד' מיני מדינה. והא דפרט בקושייתו טפי כותח מכל ד' מיני מדינה. היינו משום דבשאר מיני מדינה הוי פשיטא לי דלית בהו כבא"פ. ואף דבזיתום המצרי אמרינן תלתא שערי כו' מ"מ ע"כ לא נעשה משקה ממלחא ושערי וקורטמי בלא מייא. וא"כ אפשר דידע דנותנין בהן מים הרבה עד שהשעורי' אין בהם כבא"פ. (ולא ידעתי מה הוצרך בספר המאור לידחק עצמו בהך דתלתא שערי דא"כ וודאי דהוי כבא"פ. ונדחק לומר דאף דאמרו תלתא שערי הוא לאו דווקא. פעמי' מרבה בזה וממעיט בזה. ולא הועיל כלום בדבריו אלה דאכתי תיקשה הא רבנן בכל גווני פליגי. ובאמת אין צורך לכל זה דאף דתלתי שערי מ"מ אית בהו מים הרבה עד שהשעורים אינם כזית בכדי א"פ והוא פשוט) ולכך לא מקשה רק מכותח משום דבכותח באמת אית בי' כבא"פ. רק דלא ידע מהך סברא דאי משטר קשטר לי' כו'. והתרצן הוא דהשיב לו כן. והא דפליגי רבנן עלה דר"א בכותח הבבלי וכו' אף דלדעת רש"י הוי בהו טעמו וממשו. היינו משום דלית בהו כזית בכדי א"פ. וא"כ אינו חייב מלקות. דהא טכע"ק לית להו שיהא ההתר לאיסור נהפך ואינו חייב רק על ממשות האיסור. ובממשות האיסור אין בו שיעור לחיובי מלקות משום דלא הוי כבא"פ. וכן ע"כ צריך לומר לשיטת רש"י בדברי ר"י דמס' ע"ז דאמר טעמו וממשו אסור וזהו כבא"פ. והיינו משום דהא דטעמו וממשו אסור הוא ע"כ מסברא. דהא טכע"ק לית ליה לר"י התם לדעת רש"י ולכך בטעמו ולא ממשו אינו רק אסור מדרבנן. וא"כ ע"כ דלית ליה קרא לטכע"ק. וא"כ מנ"ל לאסור בטו"מ. וע"כ צריך לומר דזה ידעינן מסברא דלא בטל ברובא. כיון דאית בי' טו"מ דדווקא במין במינו דלית בי' טעמא הוא דאמרה תורה ברובה בטל אבל במבשא"מ כיון דנרגש הטעם ואית בי' גם ממשו הוי כאילו ניכר האיסור.

ועכ"פ האיסור עצמו לא בטל. וניהו שאינו מהפך ההתר להיות איסור כיון דלית ליה טכע"ק ובההתר אינו רק טעם. מ"מ האיסור עצמו ידעינן מסברא דאינו בטל. ועכ"פ חייב על האיסור עצמו ולכך בכבא"פ לקי משום האיסור עצמו היכי שאוכל כל הפרס דאוכל כזית מן האיסור עצמו. ובפחות מכזית מכדי א"פ אפשר למימר דעכ"פ הוי איסור דאורייתא כל זמן דאית בי' טו"מ. מידי דהוי אחצי שיעור דהוי מדאורייתא לר"י עצמו במס' יומא רק דלא לקי עלה. ואפשר לומר דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור דאורייתא כלל. כיון דלא חזי לאצטרופי. וזהו דעת הרמב"ם וכמו שיתבאר אי"ה שיטתו לקמן. ולקמן נוכיח מתוך סוגיא דשמעתין דסברא זו כמעט מוכרחת לומר בשמעתין דבחצי שיעור לית בי' איסור כלל מדאורייתא. ועכ"פ יהי' איך שיהי' מ"מ שפיר פליגי רבנן עלה דר"א בכותח הבבלי עכ"פ לענין מלקות בוודאי כיון דלית להו טכע"ק. ואטעמו וממשו לחוד בלא טכע"ק וודאי דאינו חייב רק בדאית בי' כבא"פ. כיון דאינו חייב רק אממשו של איסור ולא על ההתר. ואפשר דפליגי לגמרי דאפי' איסור תורה אין בו וכמו שיתבאר לקמן:

העולה ממש"כ דלשיטת רש"י מוכרחים אנו לומר דיין הנבלע בפת ממשו מקרי. וכן מורין דברי רש"י שכתב לקמן גבי ור"ע. טעם כעיקר מנ"ל פירש"י היכי דליכא מידי עיקר כגון שרה ענבים כו'. משמע להדיא דלא מקרי טכע"ק רק שרה ענבים אבל שרה פיתו ממשו מקרי. ובזה מדוייק לישנא דברייתא דנקיט שרה ענבים דווקא. וכן מורין דברי רש"י בחולין (דף קח.) שפי' טעמו ולא ממשו היינו שסילק האיסור עי"ש בפירש"י ותמצא כדברינו. ומה שרצה להוכיח הב"י מדברי רש"י ד"ה בב"ח דכתב רש"י והבשר בעיני' אלא שטעם החלב מובלע בו כבר דחה בפר"ח זה מכח מה שכ' רש"י גופי' היכי דליכא מידי עיקר כו' ולכך פירש דכוונת רש"י שאין גוף החלב נבלע רק טעם החלב. וצ"ל דמיירי בחלב קשה כגון גבינה וכיוצא וזה דחוק. ויותר נראה דט"ס הוא ברש"י אלא טעם החלב כו' וצ"ל שטעם הבשר וכן שמעתי והוטב בעיני דלשון רש"י שכ' והבשר בעיני' מורה ע"ז. דאי על הבשר קאי מהיכי תיתי לא יהי' הבשר בעיני' במה שטעם החלב מובלע ומה בכך שהיא בעיני'. אבל אי קאי על החלב ניחא טובא דאף שהבשר בעיני' וא"כ ליכא בחלב רק טעמא בעלמא אפ"ה אסור:

ומה שרצה הפר"ח להוכיח מדברי רש"י ד"ה מפת ומיין שכ' רש"י דאילו פשט היין בכל הפת לא הוי פליגי רבנן דהא אית להו טכע"ק הרי דטכע"ק קרי לי' ולא ממשו. ומחמת זה החליט כן בדברי רש"י דליין המובלע בפת טעמו ולא ממשו מקרי. אני בעניי לא הבנתי דבריו כלל. דמה בכך דהיין ממשו מקרי. מ"מ הפת וודאי אינו מצטרף רק

משום טכע"ק. ורש"י בעי למימר דרבנן נמי אית להו שהפת מצטרף היכי דפשט היין בכולו ולכך הוכרח לומר דהיינו משום דאית להו טכע"ק. ומה שכתב הפר"ח עוד וההיא דטיפת חלב שנפלה על החתיכה דאמר עלה אביי ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא מוכר כשיטת רש"י ודו"ק (והיינו לפי מה שהבין הוא בדברי רש"י). אני איני רואה שם שום משמעות אפי'. דאביי לאו מהך עובדא דט"ח דמתניתין קמדייק רק מבב"ח דעלמא קמדייק ואיכא למימר דעיקר דיוקו הוא מהחלב. או בבשר היכי שאין בו רק טעם וכמ"ש הפר"ח עצמו לפרש דברי רש"י דכאן בד"ה בב"ח. והא דקבע דבריו אמתניתין דט"ח היינו משום דבמתניתין תני דלא נאסר רק בנותן טעם. ומזה הוא עיקר הוכחתו של אביי דלאו חידוש הוא דא"כ אפי' כי ליכא נ"ט נמי וכמו דמסיק אביי בדבריו ועיין בלשון רש"י דמוכח להדיא דמבב"ח בעלמא מדייק וכדברינו. ומעתה יפה כתב הרשב"א דדעת רש"י הוא ג"כ כהתוס' ואכולה מלתא קאי. ודלא כמו שכ' הב"י דלאו אכולה מלתא קאי עי"ש בדבריו. ולפ"ז ע"כ צריכינן לחלק גם לשיטת, רש"י בין החלב ויין דנבלעין בעין דמקרי ממשו ובין חלב נימוח דלא מקרי רק טעמו דהא בע"ז פירש"י טעמו ולא ממשו היינו חלב נימוח. וע"כ דצריכינן לחלק כמו שחילק בפר"ח לדעת התוס' עי"ש בדבריו: **אמנם** אילולי דמסתפינא הייתי אומר דלדעת רש"י דהכא גם חֵלֶב נימוח מקרי ממשו. דבאמת קשה מאוד לחלק בניהם אטו חלב נימוח לאו איסור דאורייתא דהא המחהו וגמאו עובר עליו וא"כ מה בין חלב הנימוח הניתן לתוך הגריסין או לשמן הניתן לתוך המקפה וכיון דשמן מקרי ממשו גם חֵלֶב נימוח מקרי ממשו. ואם באנו לחלק בין חלב שנימוח מעיקרא ואח"כ ניתן לתוך המקפה ובין שניתן בעיני' ונימוח בתוך המקפה. גם זה אינו מתקבל על הדעת כלל לכך קרוב בעיני לומר. דבאמת הכל מקרי ממשו לשיטת רש"י דהכא. ורש"י דע"ז דפירש דחלב נימוח מקרי טעמו א"כ גם יין הנבלע בפת ושמן הנבלע במקפה נמי טעמו מקרי ואזיל לשיטת התוס' בנזיר וכמו שיתבאר לקמן שיטתו בארוכה. דלשיטה ההיא ליכא שום הוכחה מכל הנך הוכחות שכתבתי דיין הנבלע בפת ושמן במקפה ממשו מקרי [ולא תיקשה לך דא"כ יהי' דברי רש"י סותרים אהדדי. דקבלתי מאדמו"ר דאין להשיב על דברי רש"י שסותר את עצמו בשני מסכתות. שזהו דרכו של רש"י לפרש חדא סוגיא המובא בשני מסכתות בתרי גוונ]. וכן הי' נראה דלפי מה שהוכחנו דד' מיני מדינה נמי ע"כ אית בהו ממשו של חמץ. ובד' מיני מדינה קרוב הדבר שאין בו רק חמץ נימוח. ואפ"ה ממשו מקרי. כן הי' נראה בעיני אלולי דמסתפינא. ועכ"פ איך שיהי' אף אם נחלק גם בדברי רש"י בין חלב נימוח ובין יין. מ"מ הא וודאי דיין ושמן ממשו מקרי. וכן ד' מיני מדינה מוכרחין אנו לומר דהוי בהו ממשו של חמץ.

וכמו שהוכחנו לעיל. וזהו ג"כ דלא כהפר"ח שהשיג על הב"ח שכתב דבכותח אית בי' ממשו של חמץ. ולפמש"כ דברי הב"ח ראויים לאמרן. ואילו לא אמרן מחוייבים אנחנו לאומרן בדברי רש"י ומה שהשיג עליו הפר"ח מדברי רש"י שכתב דרבנן דפליגי עלה דר"א בכותח הבבלי לית להו טכע"ק. הרי דרש"י קרי לכותח טכע"ק ולא ממשו. גם בזה לא הבנתי דבריו. דמה בכך שהחמץ הוא ממשו מ"מ משום החמץ לחוד לא לקי דלא הוי כבא"פ כדמסיק בסוגיין. ושיהי' הכותח נהפך כולו לאיסור ע"ז קאמר רש"י דלית להו טכע"ק וא"כ אין שום רמז אפי' מדברי רש"י דבכותח לית בי' ממשו. כללא דמלתא לדעת רש"י הדברים ברורים דיין הנבלע בפת ממשו מקרי וד' מיני מדינה נמי אית בהו ממשו של חמץ:

ומעתה נבאר יתר הסוגיא לפי' רש"י. דמה שהקשה אביי ממקפה, כבר כתבנו דטכע"ק לא הוי ידע עתה בה"א. רק דעכ"פ טעמו וממשו מקרי. והשמן גופ' לא בטיל ולכך הוי סבר דמשום התמל"א לקי עלה בכזית מן התערובות. ומשני הגמ' דלא משום התמל"א רק מחמת כבא"פ. והא דלא משני הגמ' משום טכע"ק. אינו קושיא כלל. חדא לרש"י רבנן דכותח הבבלי לית להו טעם כעיקר כלל ולדידן באמת פסקינן כוותייהו ולית לן טכע"ק. לכך בעי הגמ' לשנויי אליבא דאמת. ועוד אף להנך שיטות דס"ל דלפי האמת כולהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא מ"מ לא קשה דלישני לי' משום טכע"ק. דבעי לשנויי אף לפום סברת אביי דלא ידע מטכע"ק. ועוד דהך דמשני אינו סתמא דתלמודא רק רב דימי הוא דמשני כן וא"כ רב דימי נמי לא ידע מטכע"ק כמו דלא ידע אביי ואח"ז פריך אביי וכבא"פ דאורייתא. ועיין תוס' בנזיר דפירשו דליכא למימר דאביי לא הוי ידע כלל להך מלתא דכבא"פ דהא מתניתין היא בכריתות. רק דהוי סבר דכבא"פ אינו רק באוכל האיסור בעיני' ושוהה בינתים באכילתו אבל ע"י תערובות דמפסיק אכילת התר בינתים הוי ס"ד דאביי דליתא לכבא"פ. וא"כ לפי' לא יהי' לאביי כלל מלקות בתערובות אף בטעמו וממשו. ואף דביארנו דטעמו וממשו ידעינן מסברא דלא בטיל במס' ע"ז. ומסתמא אין סברא דפליג אביי בזה כיון שהיא סברא פשוטה. מ"מ הסברא אינה רק דלא יהי' בטל כמין במינו כיון דטעמו נרגש הוי כניכר האיסור. וממילא לבתר דמסקינן דכבא"פ דאורייתא אף דמפסיק באכילת התר בינתים. א"כ ממילא הסברא נותנת דלקי ג"כ בדאית כבא"פ. אבל לפי סברת אביי ניהו דהסברא נותנת דלא להוי בטל דהוי כניכר האיסור מ"מ כיון דהוי סבר דכבא"פ לאו דאורייתא א"כ לא הוי רק חצי שיעור ולא לקי עלה. ואפשר דאיסור תורה נמי ליכא וכדכתיבנא לעיל. ואיכא למידק לפי סברת אביי דהשתא דכבא"פ לאו דאורייתא אפי' בטעמו וממשו א"כ איך יפרנס מתניתין דהעושה

עיסה מן החטים והאורז (חלה פ"ד) דאם יש בה דגן אדם יוצא בה ידי חובתו. ואי כבא"פ לאו דאורייתא. איך יוצא יד"ח בפסח. ויש לומר דאפשר דסבר אביי השתא דטעמא דאורז ודגן משום גרירה וכמו דמפרש בירושלמי הביאו הרא"ש בה' חלה וכן פסק הרמב"ן באמת כהך דהירושלמי לדינא דבאורז ודגן חייב בחלה אף דפחות מכבא"פ אף דהוא פסק כרש"י דטכע"ק מדרבנן מ"מ באורז ודגן אף בפחות מכבא"פ חשיב כולו כדגן משום גרירה. ואף דהרא"ש השיג עליו דש"ס דילן לא סבר להך סברא דגרירה דא"כ לא הוי מקשה מינה לר"ל (זבחים עח.) דאמר הפיגול והנותר והטמא שבללן כו'. מ"מ מצי סבר אביי בה"א כן. שוב עיינתי שם בהרא"ש בהלכות תלה וראיתי שהרמב"ן עצמו הרגיש בזה ותירצה היטב עי"ש בדבריו. והרא"ש נמי לא מקשה עליו זה. רק דמקשה מעיקרא מאי קא קשיא לי' להרמב"ן כיון דטכע"ק א"כ ההתר נהפך להיות איסור וא"כ גם בלא טעמא דגרירה דהירושלמי נמי אתי שפיר. ובאמת דברי הרא"ש תמוהים. דמאי מקשה משיטת ר"ת על הרמב"ן דהא להדיא הביאו הפוסקים דדעת הרמב"ן כרש"י דטכע"ק לאו דאוריתא היא ורבא גופי' הוא דסבר כן. דהא איהו דאמר במס' חולין לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור וכן רבא הוא דדחי לאביי דאמר טעמו וממשו דאורייתא אשר מזה הוציא רש"י הדין לפסק הלכה דטכע"ק אינו אלא מדרבן משום דרבא סבר כן. והרמב"ן במלחמות להדיא קאי בשיטת רש"י וא"כ שפיר קא קשיא לי' ואין בתמיהת הרא"ש עליו כלום וא"כ שפיר נוכל לשנויי ברווחא דאביי הוי סבר השתא בה"א לטעמא דגרירה דהירושלמי. עוד יש לומר דהוי ס"ד דאביי דההיא מתניתין מיירי שיש כזית דגן בכדי שיעור בליעה אחת וכעין זה תירצו התוס' בנזיר. ויתבארו דבריהם לקמן אי"ה אך זה נראה דוחק. והמעיין יבחר:

ומה שהקשה אביי עוד ממדוכות. ואי ס"ד כבא"פ דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר. הנה ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל דבמדוכות חשיב ממשו של איסור. והוי טעמו וממשו. ולפ"ז יש להוכיח מכאן דבטעמו וממשו אי ליכא כבא"פ אין בו איסור דאורייתא כלל. ולא הוי כחצי שיעור דעלמא דעכ"פ אסור מן התורה דאם נאמר דאפי' בפחות מכבא"פ נמי אית בי' עכ"פ איסור דאורייתא ככל חצי שיעור דעלמא א"כ אפי' אי כזבא"פ לאו דאורייתא נמי איך אמרינן שאני אומר הא סוף סוף אית בי' איסור דאורייתא מידי דהוי אחצי שיעור. אלא ע"כ דבחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור תורה כלל משום דלא חזי לאצטרופי. והנה לא מבעי לפי גירסת התוס' דלא גרסי להאי דואלא מאי התמל"א. דמאי הוי ס"ד דאביי. עי"ש. וודאי דאיכא לאוכחי שפיר. אלא אפי' לפי גירסת רש"י נמי איכא לאוכחי. דלא מצינן למדחי ולומר דבאמת יש בו איסור דאורייתא ומס"ד דאביי

אין ראי'. כיון דאפי' אם נאמר דלא הוי דאורייתא. ג"כ לא יתיישב מאי הוי ס"ד דאביי. כדמקשה עלה בגמ' ואלא מאי התמל"א כו' ומקושיית הגמ' ג"כ אין ראי' דאמאי לא מקשה מחצי שיעור דהוי נמי דאורייתא. דעדיפא מיני' פריך דאפי' מלקות נמי אית בי' משום התמל"א. וא"כ ליכא לאוכחי מידי דזה אינו. דאכתי גם לגירסת רש"י יש להוכיח כן. דהא גם לגירסא זו. עכ"פ גבי קושיא דקופות מסיק אביי בשלמא לדידי ניחא משום דנפישי חולין כו' כדגרסינן להדיא במס' נזיר. וע"ש ברש"י דפירש דגבי מקפה ומדוכות לא מסיק כן משום דלטעמא עביד. וחשיב כדלא נפישי חולין. עי"ש ברש"י וא"כ מקושיא דקופות איכא לאוכחי כן דסוף סוף איך הוי ניחא לדידי' דתיפוק לי' דעכ"פ איכא איסורא דאורייתא משום ח"ש ואיך אמרינן שאני אומר. וההיא דקופות הא מיירי במבשא"מ כדמוקי לה התוס' הכא. ואף לדברי התוס' בחולין וזבחים שהבאתי לעיל דמוקמי לה לקופות במין בשא"מ. מ"מ הא ע"כ צריכינן בהכרח לומר כמ"ש התוס' שם דאי בשא"מ הוי דאורייתא גם במינו הוי לן להתמיר שלא לומר שאני אומר דאל"כ לא הוי פריך אביי מקופות מידי. וא"כ כיון דפסיקא לי' לאביי שלא לחלק בתרומה בין מינו לשא"מ. א"כ הדרא ק' לדוכתי' דתיפוק לי' משום ח"ש. אלא ע"כ דח"ש ע"י תערובות לית בי' א"ד כלל משום דלא חזי לאצטרופי ועוד דגם ממדוכות נמי איכא לאוכחי כן אף לגי' רש"י:

דהא וודאי חובה עלינו ליישב דלא תקשה כקושיית התוס' דמאי הוי ס"ד דאביי לאקשויי כיון דגם לדידי' מי ניחא וע"כ צריך לומר בפשוט בפשיטות. דאביי לא הוי סביר' לי' לחלק בין מלתא דעבידי' לטעמא שכ', רש"י. רק הגמ' מקשה עלה ואלא מאי התר מצטרף לאיסור משום דלהגמ' פשיטא לי' הך סברא דמלתא דלטעמי' עביד לא בעינן נפישי חולין. אך זה אינו דלגי' רש"י בההיא דמקפה דמיירי בנתערבו השום והשמן במקפה ואינו ניכר. א"כ ע"כ דידע אביי מהך סברא. דאל"כ מאי היתר מצטרף לאיסור איכא במקפה]. ואין לדחות ולומר דאביי בס"ד דהוי סבר כבא"פ דרבנן הוי ס"ל דמין במינו ומין בשא"מ שווין לגמרי ושניהם בטלו ברובא. ולא כבירי' לי' להא דר"י טעמו וממשו אסור כלל. דזה אינו חדא כיון דלר"י לא נפקא לי' הא מקרא רק דסברא פשוטה הוא לר"י דאינו בטל כיון שנרגש הטעם וממשו נמי אית בי' הוי כניכר האיסור וכמש"ל אין סברא שיפלוג אביי בהכי ועוד לגי' רש"י גבי מקפה דמיירי ע"י תערובות. ע"כ דסביר' לי' לאביי נמי הא דר"י דאל"כ מאי התר מצטרף לאיסור איכא גבי מקפה. וכיון שכן בפחות מכבא"פ נמי תיפוק לי משום חצי שיעור. אלא ע"כ דבחצי שיעור ליכא איסור דאורייתא כלל ע"י תערובות. מיהו יש לדחות כל זה דאפשר דאביי באמת סבר כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה ולכך הוי ניחא לי' לדידי'. אבל לדידן דפסקינן כר'

יוחנן דח"ש אסור מן התורה אה"נ דבפחות מכבא"פ נמי איכא איסורא דאורייתא ככל חצי שיעור דעלמא והא דאמרינן משום דלא חזי לאצטרופי ג"כ יש לדחות דאכתי חזי לאצטרופי ע"י שיאכל עם זה עוד קצת מן האיסור בעין ועדיין הדבר צריך תלמוד. ויתבאר אי"ה בשיטת הרמב"ם:

ומה דמקשה והאי משרת להכי הוא דאתא כו'. כבר נתבאר לעיל בדברינו טעם לחילוף הלשון סוגיא דהכא לסוגיא דנזיר דסוגיא דנזיר יען כי שם עיקרי הדינים דנזיר לכך האריך התם בהרבה דברים. וכתב שם תחילה הקושיא דהוי מקשה אביי גופי' ואביי לא ידע מהברייתא כמ"ש לעיל לכך לא מקשה רק בלשון דלמא הכא קתני האיך סתמא דתלמודא הי' מקשה מהברייתא לכך מקשה בלשון וודאי. ובהכי ניחא. הא דמקשה שם הגמ' ואביי מעיקרא כו'. והכא לא מקשה לה משום דהכא סתמא דתלמודא קמקשה כן ולא שייך האי קושיא הכא כלל:

ומאי דאמר הגמ' וממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' כו' קשה טובא לפי' רש"י. דלמאי הוצרך לומר דלמא מיין לחודי' אף אם נאמר דמפת ומיין קאמר אפ"ה שפיר הוי מצי למדחי דממאי דמשום התמל"א הוא דאמר ר"ע כן דלמא דמשום טעם כעיקר. דהא במתניתין לא פליגי רבנן עלה דר"ע בהא מלתא. ועוד קשה דאיך קאמר דלמא מיין א"כ ע"כ ר"ע טכע"ק נמי לית לי' דאי הוי ס"ל טכע"ק. א"כ למאי בעי כזית מיין לחודי' הא מפת ומיין נמי חייב משום טכע"ק. וע"כ דגם טכע"ק לית לי'. וא"כ קרא דמשרת למאי אתא לר"ע. כיון דלא אתי לא להתמל"א ולא לטכע"ק. ואין לומר דלהא מלתא גופי' אתא. דהיין גופי' בטיל. דהא לפי' מה שהוכחנו דיין בפת מקרי טעמו וממשו. א"כ א"צ קרא לזה. דהא ר' יוחנן נפקא לי' הא מסברא בלא שום קרא. [ולשיטת הפר"ח דיין בפת מקרי טעמו לרש"י הי' ניחא קצת לכאורה. אך הא כבר הוכחנו לעיל בראיות ברורות דלא כוותי'. ועוד דגם להפר"ח אדרבה תקשה טפי דממ"נ דכיון דקאמר דר"ע מיין לחודי' קאמר. ע"כ דאית לי' דרשא דמשרת לטכע"ק. וא"כ לא בעי מיין לחודי' רק דמפת ומיין נמי חייב משום טכע"ק. ואין לומר דהשתא בה"א הוי סברא להגמ' דדרשא דמשרת אתי לאסור הטעם לחודי' דלא יהי' בטל ולא להפך ההתר להיות איסור. חדא דע"כ צריך לומר לשיטה זו דאין זה סברא כלל לומר דהטעם לבדו יהי' אסור ולא יהי' מהפך ההתר לאיסור. דאם איתא דמצינן למימר הכי א"כ מנ"ל להו באמת לפרושי כן בטכע"ק דההתר נהפך לאיסור. ואנה מצאו בסוגיא דנאדו מזה אדרבה כולה סוגיא מתפרשא טפי ברווחא אם נאמר דטכע"ק אינו רק שיהי' הטעם לחודי' אסור אבל אין ההתר נהפך להיות איסור כאשר יתבאר שיטה זו בארוכה אי"ה לקמן. אלא וודאי דלשיטה זו ע"כ אין סברא לחלק

בין זה לזה רק דזה בזה תליא אם הטעם הוא אסור ממילא הוא מהפך ההתר לאיסור. תדע דהא אי ילפינן מגיעולי עכו"ם מנ"ל דההתר נהפך. דהא לא חזינן בגיעולי עכו"ם רק דקפיד קרא אטעמא. אבל שיהי' ההתר נהפך מנ"ל אלא ע"כ דלשיטה זאת אין סברא כלל. שיהי' הטעם לחודי' אסור. רק כיון דהטעם הוא אסור ממילא ידעינן דההתר נהפך לאיסור. וא"כ איך ס"ד דגמ' אליבא לומר דמיין לחודי' בעי כזית. ועוד דאם איתא דבדר"ע הוי ס"ד למימר דטכע"ק אינו רק שיהי' הטעם לבדו אסור. א"כ מאי מייתי מברייתא ופירש"י דההוכחה מברייתא הוא משום דפליגי רבנן עלה עי"ש. ולפ"ז לא יהי' מוכח מדפליגו רבנן מידי דאימא דרבנן סברי דטכע"ק הוא בטעם לחוד. כמו דבעי לאוקמי לר"ע דמתניתין. וא"כ אדרבה גם מסוגיא זו הוי תיובתי' דהפר"ח ודו"ק] וניהו דרבותא בדר"ע שפיר איכא למימר דהוי רבותא. כי היכי דהוי צריך ר"י להשמיענו דטו"מ אסור ולוקין עליו כו' אבל לומר דיהא צריך קרא להכי לר"ע וודאי קשה כיון דהיא, סברא פשוטה דלא בטל דלא אמרה תורה דיבטל ברובו רק במין במינו דליכא טעמא אבל מבשא"מ טו"מ ממילא לא בטל. ולא צריך קרא לזה כלל. וצריך לומר בישוב קושיא ראשונה דלישנא דלצרף דחקו להגמ' למימר הכין דאי ס"ד דר"ע משום טעם כעיקר אתינן עלה. א"כ מאי לשון לצרף דאמר דהא כולה הוי איסור ואין כאן צירוף כלל ולא שייך לישנא דלצרף אלא או דהתמל"א והיינו היכי דלא פשט היין בכל הפת. או במיין לחודי' דגם בזה שייך לישנא דצירוף משום שאינו אוכלו כאחת ומפסיק באכילת התר בינתים ולכך הגמ' דבעי למדחי' דר"ע לית לי' התמל"א ע"כ הוכרח לומר דגם טכע"ק לית לי' ואין ההתר נהפך לאיסור כלל. ולכך שייך שפיר לישנא דצירוף ליין לחודי' משום דמפסיק באכילת הפת והוא נכון. ולישוב קושיא ב' צ"ל דלא נחית השתא בדר"ע למידק קרא דמשרת למאי אתא והוי סבור דאתי לשום דרשא אחרת. ולא בא רק לדחויי דמדברי ר"ע דמתניתין לא מוכח דהתמל"א. ואי משום קרא דמשרת אפשר דאתא לשום דרשא. [ועוד י"ל בישוב קושיא א'. דמשו"ה לא בעי לאוקמי טעמא דר"ע משום טכע"ק דא"כ אמאי נקיט שרה פיתו דאית בהו עכ"פ מידי עיקר דהיין עצמו הוא ממשו לפום מאי דכתיבנא בדעת רש"י. וניהו דצירוף הפת הוא משום טכע"ק עכ"פ היין עצמו הוא ממשו. וטפי ה"ל למנקט שרה ענבים במים דליכא מידי עיקר אי ס"ד דר"ע טכע"ק אתי לאשמועינן ומשו"ה הוצרך לומר בדחייתו דר"ע לית לי' טכע"ק כלל. וקרא דמשרת אפשר דמפיק לי' לשום דרשא]. והא דמייתי מר"ע דברייתא אף דבדר"ע דברייתא אינו מפורש כלל דהמל"א כתב רש"י דההוכחה היא מדפליג רבנן עלה. ואף דאיכא למימר דרבנן דפליגי לית להו טכע"ק כלל כמו דלית לי' לר"ע עתה בדחייתו. צריך לומר דזה

לא הוי ניחא לי' למימר דמסתמא רבנן דפליגי אדר"ע הם עצמם אותן רבנן דברייתא דמשרת דאית להו טכע"ק [ולפ"ז ליכא למימר לדעת רש"י כמש"ל בהג"ה דמשו"ה לא מוקי לדר"ע בטכע"ק דא"כ אמאי נקיט שרה פיתו ולא שרה ענבים. דא"כ לא הי' צריך רש"י לפרושי דההוכחה הוא ממאי דפליגי רבנן דבלא"ה ניחא. וע"כ צ"ל לרש"י כמ"ש לעיל דלישנא דלצרף דחקו]. וכעת לא מצאתי ישוב אחר דרווח לדברי רש"י זולת זה. ועדיין צ"ע. עוד הי' אפשר לומר דהא דלא בעו לאוקמי לדר"ע דמתניתין דמשום טכע"ק אמר למלתי'. דהיינו משום אותו הכרח עצמו דכ' רש"י אח"כ מדפליגי רבנן עלה דר"ע. ויש לדייק מרבנן דמתניתין דפליגי עלה דר"ע גם בהא וכעין זה כתבו המפרשים עי' בפ"י. אך רש"י וודאי לא כוון לזה. מדלא כ' הך דפליגי רבנן עלה רק בר"ע דברייתא. ועוד דהדיוק שדייקו מרבנן דמתניתין דפליגי עלה דר"ע גם בהא אינו. דיוק ולא ראיתי להאריך בזה לפי שהדברי' האילו אינם מתקבלים על דעתי כלל. ולא רשמתי זה רק לזכרון. אולי לעת אחר יתיישבו הדברים בדעתי. כאשר יאלציני ההכרח. ועיין בזה:

אמנם כל זה אינו רק לשיטת רש"י דפי' דהתמל"א הוא אף שלא במעורבי'. אמנם לדעת התוס' שפירשו דהתמל"א לא שייך רק במעורבים. וא"כ לדידהו אזדא לה ההוכחה שכתב רש"י ואילו פשט היין בכל הפת כו' דלדידהו ליכא לאוקמי לדר"ע אלא בהכי בפשט היין בכל הפת דאילו לא פשט בכולו אין כאן התמל"א. ולפ"ז צריך להבין איך יפרשו דברי הגמ' דמאי מוכח מר"ע דברייתא דלמא משום טכע"ק. ואין לומר דאינהו מפרשי להגמ' בהנך גווני דכתבינן לעיל דמחמת דנקיט ר"ע שרה פיתו ולא תני שרה ענבים לכך לא אפשר לי' לאוקמי לדר"ע דטעמי' הוא מחמת טכע"ק דלפ"ז לא צריכינן למ"ש רש"י דההוכחה הוא מדרבנן דפליגי על ר"ע. דסוף סוף קשיא מאי התמל"א שייך בפשט היין בכל הפת כיון דלפי האמת גם ר"ע אית לי' טכע"ק מגיעולי עכו"ם וא"כ הוא כולו איסור ומאי התמל"א שייך בי'. ונראה דהתוס' מפרשי דשרה פיתו ביין אין זה טכע"ק דיהי' נהפך ההתר להיות איסור. דטכע"ק שיהי' נהפך ההתר אינו רק ע"י בישול. אבל בשרה פיתו לחודא לא מקבל הפת טעם כלל כיון שאינו ע"י בישול ולא הוי רק כשני דברי' המעורבי' ביבש. והא דלא בטל לגמרי היינו משום דהוי טו"מ. ובזה הוי ארווח לן טובא גם בסוגיא דלעיל דלא נצטרך לומר דאביי בה"א לא הוי ידע תו מטכע"ק דשפיר איכא למימר דידע ואפ"ה קאמר במקפה ומדוכות משום התמל"א ולא משום טכע"ק דאיכא לאוקמי בצונן. וד' מיני מדינה בלא"ה צריך לומר לר"ת דלית בהו טכע"ק משום דלא הוי רק קיוהא בעלמא וכמ"ש הטור. ויתבאר אי"ה לקמן. ובזה הי' ניחא דברי התוס' במס' חולין שלא הקשו רק מקופות וכן הרשב"א ותירצו דאיירי במין

במינו. וכבר הקשינו עליהם לעיל דמאי מקשו מקופות ואיך הוי ניחא להו ממקפה ומדוכות ולא מתורץ בתירוצם ובמ"ש ניחא דמקפה ומדוכות איכא לאוקמי בצונן והא דמקשו מקופות אף דקופות וודאי איירי בצונן מ"מ אי אפשר לאכלן כך כ"א ע"י אפי' או בישול וא"כ יתנו טעם ולפ"ז יהי' מוכח דמין בשא"מ ביבש מדאורייתא לא בטיל ברובא. ודלא כהש"ך בסי' ק"ט שכתב דמדאורייתא ברובא בטל. וזה נראה כמוכרח לומר מדברי התוס' בלא"ה כיון דכתבו דהתמל"א לא שייך רק במעורבים וע"כ צריך לומר בגוונא דלא יהיב טעמא זה בזה דאל"כ תיפוק לי' משום טכע"ק וע"כ צ"ל דלא יהבי טעמא זה בזה דהיינו ביבש וא"כ מאי התמל"א שייך בי' כיון דליתא לאיסור כלל דמדאורייתא ברובא בטל. וע"כ צריך לומר דלא בטל מדאורייתא ודלא כהש"ך. ובאמת דברי הש"ך התם בלא"ה צ"ע דהסברא נותנת דאינו בטל. וכבר העיר בזה במקצת בספר כו"פ. אלא שגם הוא לא באר שם הדברי' כל צרכן ויש לי בהם מקום עיון ואכמ"ל ואי"ה יבואר במקום אחר:

מיהו אע"ג דארווח לן טובא בהאי סברא. מכל מקום רחוק בעיני שזה יהי' כוונת התוס'. דכל כה"ג ה"ל לפרושי. ועוד דבעיקר הך סברא נמי קשה הדבר מאוד לחלק בין שרה לשרה. דשרה ענבים כו' וודאי דהוי טכע"ק כדתניא בברייתא להדיא. ושרה פיתו לא יהי' בי' טכע"ק. ואף דאיכא לחלק דשרה ענבים מיירי בשרי' מעל"ע דיהיב טעמא. ושריית פיתו הוא כדרך האוכלין דשורה פיתו ביין ואוכלו תיכף. מ"מ הגמ' נקיט לשון שרה בשתיהם. ואילו כן הי' לו לומר לנזיר שמטבל פיתו ביין. איברא דלשון פיתו משמע בשעת אכילה. (ע"ד הכתוב וטבלת פיתך בחומץ). וגם בגוף הסברא יש לפקפק. דמה בכך שאינו ע"י בישול אטו בישול משנה עצם הדבר רק ע"י בישול מקבל היטב הטעם מדבר הנתבשל עמו. וכיון דהפת הוא דבר ספוגי ומקבל טעם היין ע"י שרייי' א"כ גם בזה שייך טכע"ק וכסברת רש"י. ועוד דגבי חטאת נמי מוקי בגמ' להתמל"א ובשר החטאת וודאי דאינו נבלע בה מבשר אחר כ"א ע"י רותחין ע"י בישול או צלי' וא"כ תיפוק לי' משום טכע"ק ומאי התמל"א איכא הכא כיון דאין כאן התר כלל. ודוחק גדול לאוקמי ע"י כלי שני. ויהי' סבירי להתוס' כשיטת הנך פוסקי' דכלי שני מפליט ומבליע אבל אינו מבשל דכל כה"ג ה"ל לפרושי ולא למסתם סתומי. לכך נראה דדעת התוס' שכתבו דהתמל"א אינו רק במעורבים הוא אפי' בדאיכא נתינת טעם. ואזלי לשיטת התוס' בנזיר שיתבאר שיטתו לקמן. וא"כ אין כאן שום קושיא ולפ"ז יתיישבו גם דברי הש"ך בסי' ק"ט. ולא יקשה עליו מדברי התוס' כמו שהקשינו לעיל. מיהו דברי הש"ך בלא"ה צ"ע וכמש"ל ועיין:

והא דקאמר ור"ע טכע"ק מנ"ל. אף דלשיטת רש"י רבנן דכותח הבבלי לית להו טכע"ק. ומוקמי לה למשרת להמתל"א. וא"כ ממאי פשיטא לי' להגמ' דר"ע אית לי' טכע"ק. דלמא ר"ע נמי סבר כרבנן דכותח הבבלי. והתוס' בנזיר הקשו כן ותירצו דכל כמה דלית לי' לר"ע קרא לטכע"ק טפי מסתבר לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א וכן תירץ בבעל המאור. מיהו הך תירוצא אינו רק לשיטת ר"ת וסייעתו דכולהו תנאי אית להו טכע"ק. אבל לרש"י ע"כ דאין זה סברא. דהא רבנן דכותח הבבלי לית להו טכע"ק ואפ"ה מוקמי לקרא להתמל"א וא"כ ליכא לתרוצי כן. והדרא קושי' לדוכתי' גם ליכא לתרוצי דר"ע ע"כ אית לי' טכע"ק מדמחייב על שריית פיתו ביין. ואי ס"ד דלית לי' טכע"ק הוי היין גופי' בטיל. ואין כאן איסור כלל. ולא שייך התמל"א. דזה אינו דהא כבר הוכחנו דיין בפת ממשו מקרי לשיטת רש"י ודלא כהפר"ח. וכיון דממשו מקרי וודאי דאיהו גופי' לא בטיל. וכדר"י במס' ע"ז כל שטעמו וממשו כו' אף דלית לי' טכע"ק לשיטת רש"י. וכבר הרגיש זה רש"א. והניח בצ"ע. ולע"ד לק"מ. לפי' מאי דאמרי' במס' נזיר. דהתמל"א לא שייך בנפישי התר. א"כ הכא אי ס"ד דר"ע לית לי' טכע"ק א"כ אין כאן איסור רק היין המובלע בפת. ור"ע ע"כ מיירי בדלא נבלע היין בכל הפת מדפליגי רבנן עלה. וא"כ וודאי דנפישי התר דהא היין המובלע בפת וודאי דאינו יותר מהפת עצמו. דהא בכל דוכתא לא בעינן לשער רק כנגד כולו דלא ידעינן כמה בלע או כמה נפיק מיני'. אבל דיהיה הבליעה יותר מכדי כולו וודאי דאין זה סברא כלל. וא"כ אית כאן התר הפת גרידא דלא נבלע בו היין וגם הפת דנבלע בו היין. וא"כ הוא וודאי יותר מהיין ולא שייך התמל"א כיון דנפישי התר. אלא ע"כ דאית לי' לר"ע טכע"ק וא"כ הפת דנבלע בו היין איתעביד לי' כולו איסור. והפת דלא נבלע בו היין הוא פחות ממנו ושייך שפיר התמל"א. ולכך מקשה הגמ' שפיר ור"ע טכע"ק מנ"ל. ורבנן דפליגו עלה דר"ע בכל התורה דמוקמי למשרת להתמל"א ולית להו טכע"ק. אינהו מצי מוקמי שפיר בפשט היין בכל הפת. דגם בזה שייך התמל"א. כיון דלית להו טכע"ק. דלפירש"י מעורב ושאינו מעורב שווין בסברא. כיון דמצטרף מ"ל מעורב ומ"ל שאינו מעורב אדרבה באינו מעורב מסתבר טפי שיהי' התמל"א (כדחזינן גבי שאור בל תקטירו דבעי קרא לעירובו. אף דאיכא קרא למקצתו. ועיין במש"ל. ולפ"ז לא מוכח מידי מ"מ הדברי' מצד עצמם מסתברים) כיון דהאיסור ניכר ובפשט היין בכולו שפיר איכא למימר דנפיש איסור כהתר דהא לא ידעינן כמה בלע אמרי' בכל דוכתא ובעינן לשער כנגד כולו א"כ ש"מ דיוכל להיות דהבליעה הוא גדול כמו דבר הנבלע בו. וא"כ משכחת לה דידעינן דהבליע בו כ"כ כמו הפת עצמו ולכך התמל"א ולקי עלה דמשום ספיקא דלא ידעינן לא הוי לקי. ואפי' אם נאמר דבעינן

באיסור מעט יותר מן ההתר כדמשמע קצת לישנא דמצטרף מ"מ גם זה יוכל להיות בצירוף היין שעל פני הפת שלא נבלע בו. דוודאי איכא יין טופח גם על פני הפת. אבל שיהי' בזה יותר גם מהפת גרידא שלא פשט בו היין זה וודאי לא מסתבר. ולכך בדר"ע ע"כ צריך לומר דאית לי' טכע"ק. [ומלתא דעבידא לטעמא כתבלין ושמן שכ' רש"י כם בנזיר דבהו לא בעינן שיהי' האיסור רבה נמי מסתבר דלא הוי יין בפת רק כתערובות מבשא"מ דעלמא דיהיב טעמא] מיהו באמת לדעתי אין צורך לכל זה. דלישנא דתלמודא התם משמע דלא בעינן רק שלא יהיה נפישי חולין אבל במחצה על מחצה שפיר מצטרף התר לאיסור. וא"כ א"ל כלל למ"ש מיין שעל פני הפת. וא"כ לק"מ:

אבל הא ליכא לתרוצי דהא דקאמר הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל אינו מקשה בדרך קושיא דאה"נ דיכול להיות דלית לי' רק דהמקשה בעי למידע אי צריכינן בהכרח למימר אליבא דר"ע דלית לי' טכע"ק כיון דמפיק לי' למשרת להתמל"א. או דאעפ"כ אית לי' משום דרשא אחריתא. וע"ז קמשני הש"ס דיכול להיות דאית לי' מגיעולי עכו"ם. וכה"ג איכא טובא בש"ס. וא"כ מעיקרא אינה קושיא כ"כ. דזה אינו דא"כ מנ"ל לר"י באמת לומר אליבא דר"ע דאין התמל"א רק בנזיר ולא בשאר איסורין. והיינו משום דהוי נזיר וחטאת ב' כתובי' כדמוקי בגמ'. דאימא דחטאת אתי לטכע"ק. וחולין מקדשי' לא גמר. וגע"כ חידוש הוא גם לר"ע כמי לרבנן. ולית לי' לר"ע באמת טכע"ק בכל התורה רק בקדשים. ונזיר אתי להתמל"א ומינה גמרינן לכל התורה כמו לרבנן גמרינן מינה טכע"ק לכל התורה וא"כ לא יהי' ב' כתובי' גם לר"ע. דהא זה לא מצינו מפורש בשום דוכתא דר"ע מוקי לחטאת להתמל"א. רק ר"י קמדייק כן אליבא דר"ע וא"כ מנ"ל האי. אבל אם נאמר דמדר"ע מוכח דאית לי' טכע"ק וכדכתיבנא ניחא. דע"כ הוכיח ר"י דקרא דחטאת בהכרת צריכינן לאוקמי אליבא דר"ע להתמל"א. דלטכע"ק לא צריך כיון דאית לי' טכע"ק בכל התורה דילפינן מגע"כ. וא"כ מאי צריך קרא גבי חטאת אלא ע"כ דאתי להתמל"א וא"כ הוי נזיר וחטאת ב' כתובי'. [ואיפכא ליכא למימר לר"ע דגע"כ וחטאת יהיו ב' כתובי' לטכע"ק. דא"כ מנ"ל טכע"ק גבי נזיר. דהא לפי מ"ש ע"כ בנזיר אית לי' טכע"ק. אלא וודאי דצריך לאוקמי בהכרח לר"ע חטאת להתמל"א. וא"כ הוי ב' כתובי' ולכך קאמר ר"י אליבא דר"ע דבשאר איסורין אין התמל"א. וא"כ ע"כ ליכא לתרוצי אלא כדכתיבנא].

ועיין בזה:

והא דאמר הגמ' דר"ע יליף מגיעולי עכו"ם. יש להבין לפי שיטת רש"י דטכע"ק הוא ההתר נהפך להיות איסור מנ"ל למילף הא מגע"כ. הא לא חזינן בגע"כ רק דהתורה קפיד אטעמא. אבל מנ"ל שיהיה ההתר נהפך לאיסור. ואין לומר דלטעם לחודי' דיהי' אסור

לא בעינן קרא דגע"כ. דזה ידעינן מסברא או מדרשא דהטמאים לאסור צירן ורוטבן וכו' אלא ע"כ דקרא דגע"כ אתי שיהי' ההתר נהפך לאיסור. דזה אינו חדא דהא חזינן באמת לרש"י דלאו הכי הוא. דהא אליבא דרש"י מאן דלא דריש לטע"כ ממשרת או מגע"כ ליכא שום איסור אף בטעם לחודי' וכמו שפסק רש"י באמת דטכע"ק דרבנן ומדאורייתא ברובא בטל וכמ"ש רש"י חולין (דף צח:) ע"ש. ועוד הא קרא דגיעולי עכו"ם לא מייתר דלמלתי' אצטריך לאשמועינן דין הכשר כלים. וא"כ איך שייך לומר דקרא יתירה ע"כ אתי לאשמועינן שיהי' ההתר נהפך להיות איסור. דהא לא מייתר קרא כלל רק דממילא שמעינן מיני' דקפיד קרא אטעמא וא"כ מנ"ל לומר איהו שיהיו ההתר נהפך לאיסור:

ונראה דע"כ צריך לומר לשיטה זו דההתר נהפך לאיסור דלא הי' נראה להם לסברא כלל שיאסר התורה הטעם לחוד. כיון דלא הוי מידי דאית בי' ממשא ודמיא להא דאמרי' בעלמא קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה כיון דלא הוו מידי דממשא. ואף דהתם עכ"פ איסורא אית בהו. היינו משום דהוו איסורי הנאה. אבל באיסורי אכילה איך שייך לומר איסור אכילה על דבר שאין בו ממש. ואינו נאכל כי אם ע"י ההתר. לכך מדחזינן דקפיד תורה אטעמא ש"מ דההתר נהפך להיות איסור. וכן צריך לומר בהכרח לכל העומדים בשיטה זו דההתר נהפך כו'. דלא הי' נראה כלל לסברא שיאסר התורה מלתא דלית בי' ממשא. דאל"כ מנ"ל הך סברא דההתר נהפך כלל. ודבר זה יהי' לזכרון כי נצטרך לזה לביאורי יתר השיטות אשר יבוא ביאורם לקמן אי"ה. ועיין בזה. זהו מה שנלע"ד הקלושה בביאור השמועה אליבא דרש"י:

ולענין הלכה פסק רש"י דטכע"ק אינו אלא מדרבנן וכרבנן דפליני עלה דר"א בכותח הבבלי. והביא ראי' מדר"י במסכת ע"ז דאמר טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. ומדאמר אין לוקין עליו ש"מ דלית ביה איסור דאורייתא כלל והא דקאמר אסור אינו אלא מדרבנן והא דאמר טעמו וממשו אסור. ע"כ צריך לומר לשיטת רש"י דזה ידעינן מסברא בלא שום קרא דאינו בטל דלא אמרה תורה דיהא בטל רק במין במינו שאינו ניכר הטעם אבל במבשא"מ שנרגש הטעם הוי כניכר האיסור דלא שייך בי' ביטול. וכמו שנתבאר זה למעלה בדברינו. ופירושא דטעמו וממשו הוא. היינו שממשו של איסור נתערב כגון קמח דגן בקמח אורז. ולפי מה שהעלינו אפי' יין בפת נמי מקרי ממשו. ואפשר דאפילו חלב נימוח נמי ממשו וטעמו ולא ממשו לא הוי רק כגון שרה ענבים. וכדומה שנתבטל בהתר וסילק האיסור בעיני' מן ההתר ואין כאן אלא טעמו וכמו שפירש"י בחולין (דף קח.) בי הא דאמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו כו' והבאתי דבריו לעיל ובזה פסק דאינו אלא מדרבנן. ובזה אפילו איכא טעם מרובה נמי אינו אלא מדרבנן דחד בתרי בטל.

וכמ"ש רש"י בחולין (דף צח:) ד"ה רבא [אמר] לא נצרכה [אלא לטעם] כו'. ועוד הביא מרבא כו' עי"ש בדבריו. והא דילפינן בפסחי' ובנזיר ממשרת וגע"כ ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא. והתוס' בחולין והרא"ש שם וכן התוס' בע"ז האריכו לדחות פירש"י וז"ל ולא נראה לר"ת דהא ר"י אית ליה דר"ע דיליף טכע"ק מגע"כ ואין לומר דאסמכתא בעלמא הוא. דהא פריך התם והאי משרת כו' אלמא דרשא גמורה היא. דהא ר"ע מוקי לה להתמל"א והיינו לחייב מלקות א"כ מדר"ע נשמע לרבנן. וע"ז כבר תירץ היטב הפר"ח עי"ש בדבריו שכתב וז"ל ואצלי קושיות הללו אינו כלום דהא וודאי דתנאי גופייהו ס"ל דהוי דרשא גמורה וכדמוכח מפי' רש"י גופי' שם בסוגיא אבל רבא ור"י ס"ל דלא ילפינן לכל התורה כונה דס"ל כר"מ בחדא דגע"כ לאו חידוש הוא וכרבנן בחדא דמשרת לטכע"ק הוא דאתא וא"כ הו"ל ב' כתובים ואין מלמדין א"נ כו' עי"ש בדבריו ונכון הוא. עוד הוסיף הרא"ש להקשות והפר"ח ג"כ תפס לעיקר קושיות אלו וז"ל. ואין פירושו מתחוור מהא דאמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זב"ז ומותיב רבא מהעושה עיסה מהאורז והדגן כו' ומסיק אלא מין בשא"מ בטעמא הרי דרבא גופי' ס"ל מבשא"מ בטעמו. והאריך שם הפר"ח בקושיות אלו. ולא ידענא מה קשיא לי' כלל דוודאי התם אמרו בטעמו וממשו כמו שפירש"י להדי' על הפיגול והנותר והטמא. וכן משמע לישנא דתלמודא התם שבללן זב"ז. דהך לישנא משמע וודאי דבממשו איירי. וכן מתניתין דהעושה עיסה ודאי דממשו מקרי. ולא ידעתי מה עלה על דעת הפר"ח לומר דגם זה מקרי טעמו לרש"י דא"כ ממשו האיך משכחת לה. אלא וודאי דממשו מקרי ומתניתין דהעושה עיסה מיירי בדאיכא כבא"פ. ומש"כ הפר"ח ע"ז דאס"ד דמתניתין מיירי בכבא"פ ה"ל למתניתין לפרושי. לא ידענא מאי קשיא לי' לפר"ח על פירש"י טפי מעל שיטת הראב"ד אשר בחר בה הפר"ח עצמו. דהא גם להראב"ד בעינן לאוקמי למתניתין דהעושה עיסה בכבא"פ דווקא. כמ"ש הראב"ד להדיא בה' חו"מ. וכן הביאו כל הפוסקי' על שמו. וכן מאי דמקשה הפר"ח על רש"י מכותח הבבלי כבר הוכחנו לעיל דלרש"י גם זה ממשו מקרי. ולכך לקי עלה בכבא"פ גם לרבנן. ומה שהביאו עוד התוס' והרא"ש ראיה מרבא גופי' דאית ליה טכע"ק דאורייתא. וז"ל תדע דהא רבא גופי' אית לי' בזבחי' (דף עט.) אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא כו' ומין במינו ברובא היינו מה"ת. ה"נ מבשא"מ בטעמא הוי מן התורה. ואמור רבנן לאו דווקא אלא שהם המציאו זה ממדרש הפסוקי'. ולדידי אין זה ראי' כלל דאדמייתי ראי' מרבא דזבחים אדרבה ליתי ראי' מרבא במסכת חולין (דף צז.) איפכא דהתם אמר רבא אמר רבנן בטעמא ואמר רבנן בקפילא ואמר רבנן בששים כו' הלכך מבשא"מ דהתירא בטעמא ודאיסורא

בקפילא ומין במינו דליכא למיקם אטעמא בששים. וא"כ נדייק איפכא כי היכא דמין במינו בששים וודאי דאינו רק מדרבנן כמ"ש ר"ת גופי' ה"נ מבשא"מ בטעמא נמי אינו רק מדרבנן אלא וודאי דמהא ליכא לדיוקי כלל. ולפ"ז נסתלקו כל קושית התוס' והרא"ש מעל שיטת רש"י. אך באמת שיטה זו דחוקה מאוד חדא דלפי הך פירושא דטכע"ק הוא שיהי' ההתר נהפך להיות איסור. א"כ ע"כ צריכינן לומר דאביי בה"א לא הוי ידע מטכע"ק כלל וזה דוחק. ואף שעשינו סמוכים לזה ממאי דמקשה אביי בלשון דלמא במס' נזיר. מ"מ דחוק מאוד לומר דכל שקלא וטריא של הש"ם ממקפה ומדוכות וקופה יהי' שלא אליבא דמסקנא. דהא לפי האמת מסקינן דגם ר"י אליבא דר"ע אית לי' טכע"ק ועוד דלרש"י ע"כ צריך לומר דכותח וכל ד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ כמו שכתבנו לעיל. וזה וודאי דחוק דנהי דבכותח אפשר דאיכא למימר הכי. מ"מ בשאר מיני מדינה קשה הדבר מאוד דשכר המדי שעיקרו עשוי מתמרים ונותנים בו שעורי' כדי להחמיצו. לפי הנראה דדומה ממש לשרה ענבים כו'. ועוד דהך דאמר דלמא מיין לחודי' דחוק מאוד וכמו שהקשינו לעיל. ואף כי ת"ל ישבנו הדברי' כל כמה דאפשר לשיטת רש"י מ"מ מידי דוחק לא נפיק. ועוד דהך דמביא מר"ע דברייתא ופירש"י דמיירי שלא פשט היין בכל הפת גם זה לא נזכר כלל בברייתא. ועוד דמשפירש"י דעיקר ההוכחה מדרבנן דפליגי עלה דר"ע. הוא דחוק ורחוק מאוד בכוונת הגמ' דלא הביא כלל הנך רבנן. ומנ"ל דאיכא רבנן בברייתא ועוד דלמא פליגו ברביעית וכזית וכרבנן דמתניתין. ועוד הך דמקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל הגם שישבנו היטב לדעת רש"י. מ"מ פשטא דלישנא דתלמודא וודאי משמע דפסיקא לי' להגמ' דלית מאן דפליג על טכע"ק ועוד כמה גמגומי' בסוגיין. סוף דברי פסקו של רש"י לענין הלכה אינו קשה כ"כ. ואדרבה פירושו בדברי ר"י בטעמא וממשו הוא מתחוור טפי מלשיטת ר"ת ור' חיים שיבוא ביאורם לקמן מפני שהוא מפרש כפשוטו. טעמו וממשו היינו שנתערב מבשא"מ דאיכא טעמו. וגם מיירי שנתערב ממשו של איסור ולא טעם בעלמא. דטעם גרידא אף במבשא"מ ברובא בטל. ודבר זה ידעינן מסברא בלא שום קרא. ולפ"ז העולה לדינא לשיטת רש"י דטעמו וממשו אסור מדאורייתא ולקי עלה בכזבא"פ. ובפחות מכזבא"פ כתב הר"ן אליבא דרש"י דגם זה אסור מדאורייתא ככל חצי שיעור דעלמא. וה"נ כל כמה דטעמו נרגש אפי' באלף ואיכא ממשו דהסברא נותנת דאינו בטל וכמ"ש א"כ אף בפחות מכזבא"פ איכא איסור דאורייתא רק דלא לקי עלה משום דהוי ח"ש. וזהו כוונת הר"ן שם וכמו שהבין הפר"ח ודלא כהב"י שנסתבך בכוונתו. ובטעמו גרידא אפי' איכא כזבא"פ אינו אסור מדאורייתא דברובו בטל. וכן הר"ן והרמב"ן נמי פסקו כרש"י. והך דהעושה עיסה מיירי בדאים

כזבא"פ. ומה שעמד בזה הפר"ח דאם כן ה"ל למתניתין לפרושי. מלבד שאין זה קושיא כ"כ. דתנא א"צ לפרש דבריו. עוד אני אומר דאין צריך כלל לפרושי הך מלתא כיון דלרש"י פירושא דמתניתין דאדם יוצא בה יד"ח בפסח. וכן אם חמץ הוא ענוש כרת. על הדגן קאי ולא על התערובות. א"כ ממילא ידעינן דבעי מסתמא כזבא"פ. דאטו מי עדיף זה באוכל מדגן לחוד דעכ"פ בעי שלא ישהה באכילתו ביותר מכזבא"פ. והרמב"ן דקאי נמי בשיטת רש"י פירש להך דהעושה עיסה משום גרירה והביאו הרא"ש בה' ה וכבר עשינו סמוכים לסברא זו מסוגיין מדברי אביי בה"א דלא ידע מטכע"ק. וע"כ דפירש ההיא מתניתין משום גרירה כיון דלא ידע מטכע"ק וגם הוי ס"ל דכזבא"פ נמי לא הוי מדאורייתא. כמבואר בדברינו לעיל. וא"כ מתפרשא מתניתין דהעושה אורז כפשוטו דקאי על התערובות. ולק"מ לרש"י דאפשר דס"ל בהא כהרמב"ן ומה שהחליט הר"ן בשיטת רש"י דבטעמו וממשו אפי' בפחות מכזית בכדי אכילת פרס נמי עכ"פ איסור דאורייתא איכא כבר כתבתי לעיל בזה. דמפשטא דסוגיין נראה דלא הוי כלל איסור דאורייתא בזה כיון דלא חזי לאצטרופי. ויתבאר זה עוד אי"ה בשיטת הרמב"ם. אך בפירושא דשמעתין פירושו דחוק מאוד. כאשר יראה כל מעיין שופט בצדק שכמה דברים עמדו עלינו כהר לשיטתו וצריכינן לשנויי ואנן אשינויי ניקום ונסמוך. ועוד דבכל מאי דמשנינן מידי דוחק לא נפיק. וכמ"ש לעיל.

גם יש להבין לפירש"י. כיון דע"כ טעם גרידא נמי אסור מ דאורייתא דהא לא קאמר רש"י דטכע"ק מדרבנן אלא משום דמדאורייתא ברובא בטל משמע דאי לאו משום ביטול ברוב הוי אסור. ורש"י הוכרח לפרש כן דלשנא דגמ' בחולין ודף צח:) דחקו לזה דקאמר אטו אנן לקולא גמרינן לחומר רא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטל. הרי להדיא דמשום ביטול ברוב קאתינן עלה. וכיון שכן. ע"כ צריך לומר דבטעמו גרידא אף דאית נמי איסור מקרא דהטמאים לאסור צירן כו' אפ"ה מדאורייתא ברובא בטל. אף שהטעם נרגש ובטעמו וממשו לא בעי קרא כלל. וידעינן מסברא דאינו בטל כיון שנרגש הטעם וגם אית בי' ממשו. הוי כהוכר האיסור דאינו בטל. וקשה מאוד לחלק בסברא בין זה לזה. ובשלמא אי הוי אמרינן דליכא איסור בטעם כלל ולא בעינן לבטולי כלל הוי ניחא. אבל כיון דע"כ בעינן לבטולי א"כ ה"נ נימא דהסברא נותנת דאינו בטל כיון דניכר טעמו. כמו בטעמו וממשו. אך באמת איכא סברא טובה לחלק בינייהו. לפמש"כ לעיל בדעת רש"י דעל טעם המעורב כיון שאינו בעין לא שייך איסור אכילה כלל. כיון דאין בו ממש וממילא מבטיל. וזהו ביטול ברוב שכתב רש"י. אך גם בזה יש לעיין וכמו שיבוא אי"ה לקמן. זהו מה שנלע"ד בשיטת רש"י בע"ה:

שיטת ר"ת

ושיטת ר"ת ופירושו הוא נם כן בפירושא דטכע"ק כמו רש"י שההתר נהפך להיות איסור. אבל לענין פסק הלכה פסק דטכע"ק דאורייתא וכל כמה שטעמו ניכר לקי על כל כזית וכזית מן התערובות כאילו הוא כולו איסור. ולדידיה לית מאן דפליג על טכע"ק דכולהו תנאי וכולהו אמוראי הכי ס"ל. וההיא דר"י במס' ע"ז מפרש לה במין במינו וניכר האיסור. יעויין שם פירושו בתוס' במס' ע"ז ובחולין ובזבחים וברא"ש בחולין ובה' חלה. ולשיטתו ארווח לן לכאורה במאי דפריך הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל. משום דפשיטא לי' להש"ס דכולהו ס"ל טכע"ק. אך זה אינו דא"כ איך הוי ס"ד דאביי דמקשה מקופות וממדוכה ומקפה. דע"כ צ"ל לשיטה זו דלא ידע לטכע"ק. והתוס' בנזיר הקשו ג"כ על הא דמקשה הש"ס ור"ע טכע"ק מנ"ל ותירצו דפשיטא לי' להגמ' דטפי מסתבר לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א. וא"כ מדחזינן לר"ע דמוקי לקרא להתמל"א מסתמא אית לי' קרא אחרינא לטכע"ק. וגם לזה קשה דהא חזינן דאביי בה"א הוי סבר דטכע"ק אינו מדאורייתא ואפ"ה הוי ניחא לי' הא דר"י מוקי לקרא דמשרת להתמל"א. ומיהו לזה י"ל דבאמת היינו הא דפריך אביי לבסוף דלמא ליתן טכע"ק הוא דאתא משום דמסתבר טפי לאוקמא לטכע"ק מלהתמל"א. ומתחילה נשא ונתן בדברי ר"י לפום מאי דהוי סבר דליכא קרא אחרינא לטכע"ק רק משרת וא"כ ע"כ ר"י מסתבר לי' טפי להתמל"א מלטכע"ק וע"ז מקשה ממקפה וקופה ומדוכות. ואח"כ מקשה דלמא לטכע"ק דמסתבר טפי לאוקמי לטכע"ק וסתמא דגמ' חיזק קושייתו מהברייתא דתניא בפירוש דדרשינן לה לטכע"ק. ולכך משני הגמ' תחילה דלא תיקשה מהברייתא דהברייתא אתיא כרבנן ור"י דאמר אליבא דר"ע. ואח"ז מסיק הגמ' על ר"ע גופי' קושיית אביי דטכע"ק מנ"ל משום דלא מסתבר לאוקמי קרא להתמל"א כל כמה דלא ידעינן לימוד לטכע"ק. ומשני דנפקא לי' מגע"כ. ובזה יתיישב נמי הא דאמר הגמ' וממאי דמפת ומיין כו' דלמא מיין לחודי' כו'. ולכאורה לשיטת ר"ת קשה טובא טפי ממה שהקשינו לעיל לפירש"י דאיך הוי ס"ד דגמ' לאוקמי לדר"ע דלית לי' טכע"ק ובעי כזית מיין לחודי' כיון דלר"ת אין סברא כלל שיהי' שום תנא שלא יסבור טכע"ק. אבל במש"כ ניחא. דהגמ' עתה לא בא רק לתרץ קושיית סתמא דגמ' מהברייתא והניח עתה על סברת אביי בה"א דר"י לית לי' טכע"ק. ואח"ז מקשה הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל משום דלא מסתבר לאוקמי להתמל"א וטכע"ק יהי' שרי וכקושיית אביי. וא"כ ארווח לן טפי דקושיית הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל מלשיטת רש"י. אך יתר הקושיות שהערנו לעיל לשיטת רש"י בפירושא דשמעתא יקשה גם לפיר"ת. ועוד נוסף עליהם. דלר"ת קשה טובא מאי טעמייהו דרבנן דפליגי עלה

דר"א בכותח הבבלי. כיון דכולהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא א"כ תיפוק לי' משום טכע"ק ובאמת מחמת זה כתב הטור בסי' תמ"ב לפרש דד' מיני מדינה אין בהם טעם חמץ רק קיוהא בעלמא ומאוד קשה הדבר דקיוהא דקאמר הטור לא הבנתי כלל מה טיבה. ותו דא"כ מאי קאמר הגמ' למה מנו חכמי' את אלו כדי שיהי' בקי בהן ובשמותיהן. ואם איתא רבותא גדולה איכא בהני אף דלא הוי רק לקיוהא בעלמא אפ"ה מחייב ר"א. וגם עיקר פלוגתייהו דרבנן לא הוי אלא בהא דלקיוהא אבל בשאר תערובות מודו דטכע"ק דאורייתא. וא"כ ע"כ אצטריך למתני דווקא הני. ותו דברייתא לא מני כלל הנך ד' מיני מדינה רק סתמא קתני על עירובו בלאו דברי ר"א וחכ"א על עירובו בלא כלום משמע דבכל מיני עירובו פליגי רבנן. ואין לומר דבאמת לר"ת כל מיני תערובות חמץ אינם רק קיוהא בעלמא. דהא הטור לא כתב כן. דז"ל הטור ודווקא אלו כו' אבל אם יש בהם טעם חמץ חייב דטכע"ק דאורייתא. ומיירי נמי שאין בו כזבא"פ. ועיין בב"י דפירש דתרתי קאמר ע"ש והסכים לפירושו גם הפר"ח. הרי דלהטור איכא תערובות חמץ דאיתי בי' משום טכע"ק. וא"כ בהכרח הי' להם לחכמי' למנות אלו דווקא וגם איך תני בברייתא עירובו סתמא:

ועוד צריך להבין לפי זה דאינו רק קיוהא בעלמא. א"כ אמאי בדאיכא כזבא"פ לקי נם לרבנן. והפר"ת ביקש לומר דאה"נ דלשיטת ר"ת במבשא"מ אף דליכא טעמא לקי בכזבא"פ. ולע"ד לא מסתבר לומר כן כמו שהכריח הוא עצמו בתחילת דבריו. דהעיקר בטעמא תליא מלתא ואי לא הוי טעמא הוי כמין במינו דבטל ברוב. ובוודאי האמת כן הוא דאטו מין במינו ושא"מ כתוב בקרא הא סתמא כתיב אחרי רבים להטות רק באינו מינו בטעמו וממשו לא בעי קרא דמסברא ידעינן דהוי כהוכר האיסור. וכדר"י במס' ע"ז לשיטת רש"י. ולר"ת צ"ל בלא"ה מסברא כן בלא ר"י כדבעינן למימר לקמן וא"כ וודאי דהסברא אינו רק היכי דנרגש הטעם. אבל היכי דלא ניכר הטעם וודאי דבטל. וכן בטעמו גרידא דילפינן ממשרת או מגע"כ נמי בטעמא תליא מלתא ובלא טעמא אין חשש כלל.

וא"כ כיון דבד' מיני מדינה אין בהם טעם רק קיוהא בעלמא אמאי לא בטלו ברוב:

וצריך לומר דגם ר"ת סבר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. וכמו שכתבנו לעיל לשיטת רש"י. ובע"כ צ"ל כן. דהא אותו ההכרח עצמו. שהוכרחנו לומר לשיטת רש"י, משום דאביי בה"א לא ידע מטכע"ק. גם לר"ת נמי הוא מוכרח לומר כן. ובממשו וטעמו גם לר"ת נמי לא בעינן קרא דטכע"ק. ואף שלר"ת אין זה מפורש בדברי ר"י דמס' ע"ז. דאיהו מוקי לדר"י במין במינו. מ"מ הסברא מצד עצמה צריך לומר גם לר"ת דא"כ איך הוי ניחא לאביי ממדוכות וקופות. משום התמל"א. הא אין כאן איסור כלל. לפום מאי

דלא ידע מטכע"ק. וניהי דממקפה ל"ק לר"ת דר"ת מפרש להך דמקפה בניכר השום והשמן וכמ"ש התוס'. מ"מ במדוכות וקופות ע"כ דצריכינן להך סברא. וכן בד' מיני מדינה נמי ע"כ צריך לומר דמקרי ממשו כמו לרש"י. רק דלרש"י מקרי טעמו וממשו. ולר"ת לא הוי אלא קיוהא בעלמא וא"כ הוי ממשו בלא טעמו. אך סברא דקיוהא לא מהני רק שאין הטעם שלהם חשוב להפוך ההתר לאיסור כיון שאינו טעם גמור רק קיוהא. אבל מ"מ לענין שיהי' הוא גופי' בטל. לענין מקרי שפיר טעמו וממשו דלא בטל דהא סוף סוף נרגש האיסור. והוי כניכר האיסור דלא בטל. ולכך אביי בה"א הוי ניחא לי' משום התמל"א גבי ד' מיני מדינה. דמ"מ איסור אית בהו. דהא אינהו גופיה לא בטלו. והגמ' משני דליכא כזבא"פ. הא אי הוי כזבא"פ גם רבנן מודו דחייבין עכ"פ על ממשו של החמץ כיון דלא בטלו. וגם לפי האמת דמסקינן דכולהו אית להו לטכע"ק. מ"מ גבי כותח וד' מיני מדינה לא שייך בהו טכע"ק משום דאינו רק לקיוהא. ואינם מהפכים ההתר לאיסור. ונמצא דנשאר הדין גבייהו כמו דהוי ס"ד לאביי מעיקרא. משום טעמו וממשו. ואינם חייבין עליהן רק משום כזבא"פ על ממשו של החמץ גופו. ונמצא דדינא דר' מיני מדינה לר"ת. הוי כמו טעמו וממשו לרש"י כנלע"ד לומר בהכרח לדעת הטור אליבא דר"ת. ולפ"ז לא נמלטנו לר"ת משום דוחק שהערנו לעיל בשיטת רש"י. כיון דגם לדידי' צ"ל דבהא דאביי לא ידעינן מטכע"ק. וד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. וגם קושיית הש"ם ממאי דלמא מפת ומיין. וההוכחה מהברייתא הכל צריך לומר כמו לרש"י. וא"כ לא ארווח לן בפירושא דשמעתא כלל. רק קצת ארווח לן הקושיות הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל. ולעומת זה נוספו לנו תמיהות עצומות בטעמא דקיוהא. שהוכרח הטור לומר לר"ת וכמש"ל:

ואם נרצה פרש לר"ת דשרה פיתו ביין לית בי' משום טכע"ק. דטכע"ק אינו רק ע"י בישול וכמש"ל הך סברא דבזה הוי ארווח לן באמת טובא בפירושא דשמעתא וכמש"ל. אך כבר כתבתי לעיל דגם זה דוחק לחלק בין שרה ענבים רה פיתו. וגם דוחק מאוד לאוקמי ההיא דמקפה ומדוכות הכל בצונן דווקא. דסתם קדירה משמע רותחת. ועוד דגם לפי זה נצטרך לומר דד' מיני מדינה בע"כ אית בהו ממשו של חמץ. דכיון דהטעם שלהם אינו חשוב להפוך ההתר לאיסור משום דאינו רק קיוהא בעלמא. א"כ אס"ד דלא הוי ממשו. א"כ אין כאן איסור כלל דהא כבר כתבנו דלשיטה זו דההתר נהפך לאיסור בע"כ צ"ל לומר דבטעם גרידא בלא היפוך ההתר לא שייך למיסר כלל דהוי כקול ומראה וריח כו' עי"ש בדברינו לעיל דא"כ מנ"ל הך סברא דמהפך ההתר לפי מאי דילפינן מגע"כ וכמש"ל. וע"כ דצריכין למימר דבד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. וזה דחוק

מאוד וכמ"ש בשיטת רש"י. וגם גוף הסברא דשרה פיתו לית בה משום טכע"ק כתבתי לעיל דיש לפקפק בה. וגם בשום דוכתא לא הזכירו התוס' דלר"ת נדינן מפירוש רש"י בפירושא דשמעתין רק כל משא ומתן שלהם אינו רק לענין פסק הלכה. ואיך יתפרש מימרא דר"י במס' ע"ז. וקשה מאוד לחדש כזאת מלבינו. וצ"ע:

עכ"פ העולה לדינא לשיטת ר"ת דטעם כע"ק הוא דאורייתא שההתר נהפך להיות איסור. ולקי על כל כזית מן התערובות כאילו היא כולו איסור. ומ"מ זה אינו רק בטעם גמור. אבל ד' מיני מדינה דאינו רק לקיוהא בעלמא. אינו מהפך ההתר לאיסור. אבל מ"מ האיסור עצמו לא בטל היכי דנרגש והוי האי דינא כטו"מ לשיטת רש"י. וכן נמי בתערובות קמח בקמח. (או אם בא לאוכלו כך או פת ביין אם נפרש דלא הוי טכע"ק) הוי נמי דינא הכי כטו"מ לשיטת רש"י. דאף דוודאי אינו מהפך קמח של איסור לקמח של התר להיות כולו איסור. כיון דלא יהבי טעמא זב"ז. מ"מ לקי עלה עכ"פ בכזבא"פ. דאיהו גופי' לא בטל. וכן נצטרך ג"כ לומר לדעת ר"ת דיין בפת מקרי ממשו. כמו שכתבנו לשיטת רש"י. דבין אם נאמר דר"ת מפר לשמעתין הכל כרש"י. ובין אם נאמר דשרה פיתו לא הוי טכע"ק. מ"מ בין כך ובין כך נצטרך לומר דיין בפתו מקרי ממשו. דאי לא הוי רק טעמו לא שייך למיסר כלל היכי דאינו מהיפך ההתר וכמש"ל. וכן ד' מיני מדינה דלא הוי רק קיוהא נמי לא לקי עלה בכזית בא"פ אלא משום דהוי ממשו אבל טעם גרידא בכה"ג דאינו מהפך היינו בקיוהא ודכוותי' אין בו איסור דאורייתא כלל [רק דבאמת לא ידענא מתי נקר קיוהא. ומתי נקרא טעמו. כי אין לי שום השכלה בסברא דקיוהא. לדמות לזה מילתא אחריתא] זהו העולה לדינא לשיטת ר"ת. אך כבר כתבנו דשיטתו דחוקה טפי משיטת רש"י. כי מלבד שכל הקושיות שהערנו לפי' רש"י. כמעט כולם הם גם לשיטת ר"ת עוד נוסף עליהם הך סבר דקיוהא. אשר לא יכולתי להולמה כלל. וכמ"ש וגם פירושו בדברי ר"מ דמס' ע"ז בטו"מ הוא זר ורחוק. כאשר כתב זה גם הפר"ח. וצ"ע:

שיטת רבינו חיים

ושיטת רבינו חיים הביאו הרא"ש במס' חולין ובה' חלה. ג"כ דטכע"ק היא שההתר נהפך להיות איסור. אבל בתנאי שיהי' בתערובות כזית בא"פ. ואז נהפך ההתר לאיסור ולקי על כל כזית מן התערובות כאילו כולו איסור. אבל בפחות מכזבא"פ לא מסתבר שהחמירה בו התודה כ"כ שיהי' ההתר נהפך לאיסור. ומפרש כן בדברי ר"י דמס' ע"ז כל שטעמו וממשו אסור ולוקי עליו וזהו כזבא"פ דאין הכונה בממשו דאמר ר"י כמו דצריכינן לפרש לשיטת רש"י דהיינו ממשו ממש. רק בטעם גרידא מיירי ר"י וגם זה מקרי ממשו אי אית

בי' טעם כ"כ שיהי' כזבא"פ מהטעם. והיינו כגון בשרה ענבים במים. אי איכא במים כ"כ טעם כמו במים שעירב בהן יין גמור בכזבא"פ גם זה טעמו וממשו מקרי ולקי עלה על כל כזית וכזית מן התערובות כאילו הוא כולו איסור [ונראה דהרא"ש הבין כן בדברי ר' אלי' שהביאו התוס' במס' ע"ז. וכן יראה מביאורי הגר"א (בסי' צח). דשיטת ר' אליהו ור' חיים הכל חדא. דאין דרכו של הרא"ש להביא דעה חדשה שלא נזכר בלל בתוס'] אבל לקמן אי"ה יתבאר פי' אחר בדברי ר' אליהו והוא האמת לע"ד. והנה בפחות מכזבא"פ לא ביאר הרא"ש מה דינו לשיטת ר"ח. והפר"ח הבין דגם בפחות מכזבא"פ נמי אית בי' איסור תורה. והוכרח לומר כן לפי הגהתו בדברי הטור י"ד (בסי' צח) רבינו חיים במקום ר"ת. והגהתו באמת מוכרחת שם בדברי הטור וא"כ ע"כ צריך לומר דגם בפחות מכזבא"פ נמי איכא איסורא דאורייתא. דלהדיא כתב כן הטור בתחילת דבריו וגם בסוף דבריו דכתב דבנשפך ואינו ידוע אם הי' בו ששים במבשא"מ אזלינן לחומרא. משום דהוי ספיקא דאורייתא. הרי דאפי' בפחות מכזבא"פ איכא איסורא דאורייתא. ולפ"ז לא ארווח לן בפירושו. רק דלא נצטרך לסברת קיוהא שכתב הטור. דבלא"ה יהיה ניחא טעמייהו דרבנן דפליגי עלה דר"א בד' מיני מדינה כיון דלית בהו כזית בא"פ דאין ההיתר נהפך לאיסור א"כ לא לקי עלה. ויהי' פלוגתייהו לענין מלקות. גם במימרא דר"י במס' ע"ז יהי' פירושו מרווח טפי מפי' ר"ת. אבל ביתר הדברים שהקשינו לשיטת רש"י גם לשיטה זו תקשה. דהא בהכרח צריך לומר דאביי בה"א לא ידע מטכע"ק. דאל"ה האיך ניחא לי' ממדוכות וקופות כיון דעכ"פ איכא איסורא דאורייתא לפי האמת אף בפחות מכזבא"פ. א"כ ה"נ לאביי בה"א דלא ידע מכזבא"פ עכ"פ איסורא דאורייתא איכא. וא"כ אכתי תיקשה היאך הוי, ניחא לאב מאי דאמרינן שאני אומר במדוכות וקופות. וע"כ צריך לומר דלא ידע בה"א מטכע"ק. ולפ"ז נצטרך ג"כ לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. וגם בפירושא דשמעתין דמקשה וממאי דמפת ומיין כו' ובמה שהביא מהברייתא נצטרך ג"כ לומר כמו. שביארנו לשיטת רש"י. וכבר כתבנו שכל זה דוחק:

ואם באנו לומר בשיטת רבינו חיים הך סברא שכתבנו לעיל דשרה פיתו ביין לא הוי טכע"ק וכמו שבארנו לעיל פירושא דשמעתא אליבא דהך סברא. הוי ארווח לן טפי ממאי דרצינו לעיל לומר הך סברא אליבא דר"ת דלר"ת אכתי גם אליבא דהך סברא צריכינן בהכרח לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ וכמו שהכרחנו לעיל משום דלר"ת ליכא בהו טעמא רק קיוהא בעלמא אבל לרבינו חיים לא נצטרך לכל זה דבאמת איכא בהו טעמא רק דרבנן פליגי לענין מלקות. וא"כ ה"נ בה"א דאביי אם נאמר דידע מטכע"ק והך דמקפה ומדוכות מוקי בצונן לא תקשי לי' נמי מד' מיני מדינה.

כיון דטעמא אית בהו רק דהוי סבר כזבא"פ דרבנן ולכך הוי ניחא לי' מאי דפליגי רבנן עלה דר"ע בכותח הבבלי אף דהוי סבר דאית בי' כזבא"פ. מ"מ עתה בה"א שכזבא"פ דרבנן א"כ כזבא"פ הוי כמו פחות מכזבא"פ לפי האמת דלא מסתבר למימר לשיטת ר"ח דהחמירה בו תורה כ"כ כו':

אך כבר כתבתי דלא ברירא בעיני הך סברא. וגם דוחק לאוקמי ההיא דמקפה ומדוכות הכל בצונן. וגם ההיא דקופות דוחק לאוקמי במין במינו דווקא. כמו דצריכין בהכרח לומר אם נפרש שמעתין אליבא דהך סברא כמבואר בדברינו לעיל:

אך באמת כל זה הוא לפי הבנת הפר"ח בשיטת רבינו חיים. אמנם כד דייקינן שפיר. לא מסתבר כלל לומר כן בשיטת הר"ח. דממה נפשך אם קרא דגיעולי עכו"ם או משרת דילפינן מיני' לטכע"ק. אתי אף לפחות מכזבא"פ. רק כל כמה דאית ש טעמא לא ילפינן מקרא דאסור א"כ ממילא גם ההתר נהפך להיות איסור וא"כ אמאי לא לקי עלה כיון דאתעביד כולו איסור. והרי אוכל כזית מן האיסור דהא להך שיטתא הוי ילפותא גמורה אף ללקות (דהך סברא דהאי קרא אינו רק איסור עשה זהו דחידש רבינו יוסף והראב"ד ודעימי'. אבל בשיטת הר"ח לא הובא הך סברא כלל. ועוד דא"כ היינו שיטת הראב"ד ומאי בינייהו) משום דאהדרי קרא לאיסורו. וכמו שהקשה ר"ת על הר"י מאורלייני"ש ומה שכתב הרא"ש דלא מסתבר לומר שהחמירה כ"כ ללקות עליו כו'. גם זה אינו מובן דאכתי האיך פסקינן לקרא בסכינא חריפא לומר דאתי לכזבא"פ ולפחות מכזבא"פ רק המלקות דקרא לא הוי רק לכזבא"פ. ואנה הרמז לזה בכתוב. הא קרא סתמא כתיב. וגם מאי סברא כלל לומר דלא לקי כיון דאי עביד כולו איסור. ואם נאמר דבאמת בפחות מכזבא"פ אין ההתר נהפך לאיסור. רק הטעם גרידא עכ"פ אסור כמו חצי שיעור דהוי דאורייתא. גם זה ליתא. דהא כבר הוכחנו דלהנך שיטות דסברי דההתר נהפך לאיסור אין סברא כלל לומר דהטעם לחודי' יהי' אסור בלתי היפוך ההתר. משום שאין בו ממש ולא שייך בי' איסור אכילה. דאל"כ מנ"ל באמת לפרושי קרא להכי דההתר נהפך דהא מקרא דגע"כ ליכא למילף רק על הטעם שיהי' אסור. וגם הך קרא דגע"כ אינו מיותר דלמילתי' אתא כמש"ל. אלא ע"כ צ"ל דלא הי' נראה להם סברא כלל לבעלי שיטה זו. לומר דיהי' איסור בטעם גרידא בלתי היפוך ההתר וכמש"ל. וכיון שכן מה איסור יש בפחות מכזבא"פ מדאורייתא. אי מקרא וודאי דלקי נמי כיון שההתר נהפך לאיסור. ואי אין ההתר נהפך בפחות מכזבא"פ. גם איסור דאורייתא נמי לית בי':

לכך נראה לע"ד דבאמת דעת הר"ח דבפחות מכזבא"פ לית ביה איסור דאורייתא כלל. והכי קאמר הרא"ש כיון דחזינן דהקפידה תורה על הטעם. והיינו ע"כ שיהי' ההתר נהפך

לאיסור דבלא"ה אין סברא כלל שיהי' איסור בטעם. לכך מסתבר לי' לר"י במס' ע"ז למימר דזהו דווקא בדאיכא כזבא"פ. דאז בטעמו וממשו ידעינן זה מסברא בלי שום קרא דחייב עכ"פ על האיסור עצמו. דלא אמרה תורה שיהי' בטל ברוב רק במין במינו [וכמו שכתבנו לעיל בשיטת רש"י רק דלרש"י זהו עצמו דברי ר"י טעמו וממשו. ולשיטת הר"ת צריך לומר זה מסברא בלא דברי ר"י. דר"י מיירי בטעמו גרידא ואפ"ה קרי לי' ממשו כיון דאיכא כזבא"פ] ולכך גם בטעם גרידא הקפידה תורה שיהי' אסור. וכיון שהוא אסור ע"כ דגם ההתר נהפך לאיסור. אבל בפחות מכזבא"פ כיון דאפי' בממשו בלא קרא נמי לא חייב לא מסתבר לאוקמי קרא להכי למימר שגם בזה הקפידה התורה על הטעם להופכו לאיסור דאם כן הי' הטעם חמור מממשו וטעמו אי לא הוי קרא לטכע"ק או בהיכי דאין נותנים טעם זה בזה כגון קמת בקמח ובא לאוכלו כך וזהו לא הוי מסתבר לי' לר"י לכך מוקי לקרא דטכע"ק בדאיכא כזבא"פ דווקא ואם כן בפחות מכזבא"פ ליכא איסורא דאורייתא כלל לשיטת הר"ת כיון דליכא קרא להכי. [ומכ"ש למאי דבעינן למימר לעיל דפשטא דסוגי' משמע דליכא איסור דאורייתא בחצי שיעור ע"י תערובות. ויתבאר זה עוד אי"ה בשיטת הרמב"ם. א"כ וודאי דליכא איסור בטעם גרידא בפחות מכזבא"פ]:

והא דמשמע מדברי הטור לפי הגהת הפר"ח דאיכא איסורא דאורייתא אף בפחות מכזבא"פ. אילולי דמסתפינא הוי אמינא כיון דבלא"ה צריך להגיה בדברי הטור כמ"ש הפר"ח יותר נראה להגיה עוד קצת בדבריו ולומר דבאמת מתחילה כתב שיטת ר"ת ובאמצע דבריו חסר איזה תיבות וגם חסר ור"ח אומר כו'. והא דמסיים ואם נתערב באינו מינו ונשפך אזלינן לחומרא משום דהוי ספיקא דאורייתא היינו אליבא דשיטת ר"ת שהתחיל בה. וכן בהרא"ש צ"ל כן דאליבא דר"ת אמרה. דבלא"ה רחוק הדבר שלא יביא הטור שיטת ר"ת כלל. דהא דרכו של הטור להיות נמשך אחרי הרא"ש אביו והרא"ש בחולין ובה' חלה הביא תחילה שיטת ר"ת ואחריו שיטת רבינו. וא"כ מדוע ישמיט הטור לשיטת ר"ת לגמרי. לכך יותר נראה להגיה בדבריו דהביא להנך ב' שיטות של ר"ת ושל ר"ח. כמו שגם הרא"ש לא הביא רק הנך ב' שיטות. וסיום דבריו הוא לחוש לדעת ר"ת. ונמצא כי יהיו דבריו מתאימים עם דברי אביו הרא"ש ותדע לך דכן הוא דא"כ אמאי הוצרך באו"ח סי' תמ"ב לפרש דד' מיני מדינה לית בהו טעם חמץ רק קיוהא בעלמא דהא הך סברא לא צריכינן למדחק רק לשיטת ר"ת אבל לשיטת ר' חיים בלא"ה ניחא. וכמו דמסיק הפר"ח דגם בכותח דאית ביה באמת כזבא"פ מ"מ כיון שאינו נאכל רק ע"י טיבול כו' שייך בי' נמי סברת ר"ח דלא מסתבר שהחמירה תורה כ"כ כו' שכתב הרא"ש. וא"כ לא צריכינן כלל לסברת קיוהא לשיטת הר"ח וא"כ איך נאמר דביו"ד לא

הביא הטור רק דעת הר"ח. ובאו"ח הזכיר סתמא סברא ת אלא ע"כ כדכתיבנא דגם הטור ביו"ד הביא ב' השיטות דר"ת ודר"ח ובסוף דבריו חש לדעת ר"ת ולכך הוצרך באו"ח להך סברא דקיוהא כנלע"ד להגיה בדברי הטור. והוא נכון לדעתי:

ורפ"ז יהי' מרווח לן טובא בפירושא דשמעתין אליבא דר' חיים. דנוכל לומר שפיר דאביי הוי ידע גם בה"א דטכע"ק אסור ואפ"ה הוי ס"ד גבי מקפה וכותח הבבלי דרק משום התמל"א הוא דאיכא לחיובי מלקות. אבל משום טכע"ק לית לן לחייבינהו. כיון דכזבא"פ הוי סבר דלא הוי מדאורייתא א"כ הוי הסברא לאביי בכזבא"פ כמו דהשתא לדידן בפחות מכזבא"פ דלית בהו משום טכע"ק. משום דלא מסתבר להחמיר טפי בטעם מבממשו כמ"ש הרא"ש. וה"נ לאביי בכזבא"פ נמי כיון דהוי סבר דלא הוי מדאורייתא אף בממשו א"כ לית לן לחיובי בטעם טפי מממשו. והא דטכע"ק אסור משכחת לה לאביי כמ"ש התוס' בנזיר (דף לו:) ד"ה וכזבא"פ דאורייתא ומ"מ קשה לרשב"ם כו'. וי"ל דמשכחת לה כגון שהבליע כזית יין בשני זתים פת כו' ואוכלו בבת אחת דלית כאן צירוף כלל עי"ש בדבריהם. וא"כ לא נצטרך לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של איסור גם בה"א. והוי ניחא טובא אך מ"מ הא דמקשה הגמ' ממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' אכתי תיקשה גם לפר"ח כמו שהקשינו לשיטת רש"י ור"ת. דהא ע"כ גם עתה דקאמר מיין לחודי' בהכרח מיירי דאית בהו כזבא"פ בהיין דאל"ה לא הוי חייב על היין לחודיה אם הי' בפחות מכזבא"פ. וא"כ למאי קאמר מיין לחודיה לימא מפת ומיין ומשום טכע"ק. וכן הא דמייתי מברייתא דמפת ומיין נמי צריכינן לפרושי כמו לרש"י ור"ת וכבר כתבנו שזהו דוחק. וגם מתניתין דהעושה עיסה מהאורז קשיא טפי לפירושו מלפי' רש"י ור"ת. דלפי' ר"ת וודאי אתיא מתניתין כפשוטו דכל שיש בה טעם דנן יוצא בכזית מהתערובות דהוי ככולו דגן ולפירש"י נמי כיון דהך דיוצא בה יד"ח בפסח ואם חמץ היא ענוש כרת קאי על טעם הדגן ולא על התערובות ממילא לא צריכא מתניתין לפרושי דמיירי דווקא בכזבא"פ כיון דקאי על טעם הדגן ממילא ידעינן דבעינן כזבא"פ דווקא דאטו מי עדיפא הא מאילו הי' הדגן בעין. אבל לרבינו חיים צריך לומר דקאי על כזית מן התערובות ומיירי בדאיכא כזבא"פ דווקא א"כ כל כה"ג ה"ל למתניתין לפרושי וכמו שהקשה הפר"ח לשיטת רש"י אך לשיטת רש"י לק"מ אבל לר"ח וודאי קשיא וכדכתיבנא. וגם בעיקר הסברא שכתב הרא"ש לדעת ר"ח דלא מסתבר שהחמירה תורה כו' יש לפקפק בה. דאימא דחמיר וחמיר כיון דאתעביד כולו איסור א"כ אף בפחות מכזבא"פ נמי חייב. וחמור טפי מממשו כיון דנותן טעם מהפכו כולו לאיסור ומנ"ל לר"י

לאוקמי קרא בכזבא"פ דווקא כיון דקרא סתמא כתיב דקפדינן אטעמא א"כ כל שנותן טעם יהי' מהפך ההתר לאיסור ומילקי נמי ללקי עלה. ועיין בזה:

שיטת הר"י מאורלייני"ש והראב"ד

ושיטת הר"י מאורלייני"ש שכתבו התוס' בע"ז ובחולין. וכן הוא שיטת הראב"ד. דטכע"ק דאורייתא לכ"ע. רק שאין לוקין עליו משום דגע"כ אינו רק עשה דתעבירו באש. ועיין בתוס' ע"ז דכתבו להדיא דאפי' איכא כזבא"פ לא לקי אטעמא. משום דאינו אלא עשה: **ונראה** דהם מפרשים כולה סוגיא דידן כמו שפי' רש"י דטכע"ק הוא שההתר נהפך להיות איסור. רק מאי דקשיא לי' לרש"י מרבנן דפליגי עלה דר"א בכותח הבבלי ומר"י דמס' ע"ז דאמר טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. עד שמחמת זה הוצרך רש"י לומר דלית להו לרבנן דר"א וכן לר"י טכע"ק מדאורייתא. קמתרצו אינהו דאף הם ס"ל דהוי איסור דאורייתא ומ"מ לא לקי עלה משום דהוי איסור עשה. ולפ"ז אסור דאמר ר"י היינו מדאורייתא מקרא דגע"כ רק דאין לוקין עליו וכן רבנן דפליגי עלה דר"א בכותח הבבלי ושאר מיני מדינה נמי לא פליגי רק לענין מלקות אבל מודו דהוי איסור דאורייתא משום טכע"ק. דלית מאן דפליג על טכע"ק לפי האמת. ובהך דאמר ר"י טעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזבא"פ צריך לומר דמפרשי נמי כרש"י. דזהו ידעינן מסברא בלא קרא דטכע"ק כיון דאיכא טו"מ לא בטל ולוקה עכ"פ על האיסור עצמו אם אכל כזית מן האיסור עצמו המעורב. דאף דגם ההתר נהפך לאיסור מקרא דגע"כ מ"מ ע"ז לא לקי דאינו רק עשה. ובהך דהעושה עיסה מן האורז ודגן צריך נמי לפר שי דמיירי דאיכא כזבא"פ דווקא. ואוכל כזית מן הדגן עצמו. דאף דגם ההתר נהפך לאיסור מ"מ כיון דחזינן דעכ"פ לא הוי כממשו ממש דהא לא לקי עלה לכך אינו יוצא יד"ח בפסח בהיפוך ההתר. דלענין לצאת יד"ח בפסח בעינן ממשו דווקא דהא כל שחייבין על חימוצו כרת אדם יוצא יד"ח בפסח. כדאמרינן בכמה דוכתי'. וכרת וודאי דאינו חייב רק על ממשו של דגן דההתר הנהפך אינו רק איסור עשה ולית בי' כרת ולכך לענין לצאת יד"ח בפסח בעינן נמי שיאכל כזית מן הדגן עצמו וא"כ הא דתני במתני' ענוש כרת ואדם יוצא יד"ח בפסח. הכל קאי על הדגן. ולא על התערובות. ולכך לא צריכא מתניתין לפרושי דמיירי בכזבא"פ דווקא. דממילא ידעינן וכמש"ל. וכן כתב הראב"ד להדיא בה' חו"מ דהך דהעושה עיסה מיירי בכזבא"פ דווקא. ובעינן שיאכל כל הכזית עי"ש וכן הביאו כל הפוסקים על שמו. ולפ"ז הי' הדין דבטעם גרידא לעולם לא לקי אף דאיכא כזבא"פ. ואיסורא דאורייתא איכא אף בפחות מכזבא"פ. ובטעמו וממשו הוא דלקי דבאיכא כזבא"פ ואוכל כזית מן האיסור עצמו. כן הי' נראה לי בשיטתם. וכן התוס' להדיא בשיטת הר"י מאורלייני"ש.

אלא שהרשב"א בתוה"א (דף קא:). כתב בשיטת הראב"ד וז"ל אלא דבמין ושאינו מינו לענין מלקות פעמי' לוקה ופעמי' אינו לוקה. כיצד כזבא"פ כל שאוכל כזית מן האיסור עצמו לוקה לדברי הכל פחות מיכן אסור ואינו לוקה לדברי הכל דילפינן מנזיר לרבנן ומגע"כ לר"ע ואין מלקין לא על ההקישות ולא על ק"ו. דנראה מדבריו לפום רהיטא דאף בטעם גרידא לקי בדאיכא כזבא"פ. מדלא מפליג בין טעם לממש רק בין איכא כזבא"פ לליכא כזבא"פ. ולא הבנתי זה. דלפ"ז צריך לומר דגם זה ידעינן מסברא דבטעם מרובה כ"כ עד שהוא כזבא"פ הוא אסור מסברא בלא קרא דטכע"ק דאי מקרא לא הוי לקי עלה דאינו רק איסור עשה. וע"כ צריך לומר דזה ידעינן מסברא ולא הבנתי. דאיך הסברא פשוטה כ"כ דילקה על הטעם בלא קרא דטעם כעיקר. דאדרבה הסברא נותנת להיפוך דכיון דבין כך ובין כך ההתר נהפך לאיסור. א"כ ליכא תו לפלוגי מסברא בין טעם מרובה לטעם מועט. כיון דבטעם מועט נמי ההתר נהפך לאיסור ואפ"ה לא לקי. ועוד דהא כבר כתבנו דלבעלי שיטה זו שההתר נהפך לאיסור. ע"כ לא נראה להם סברא כלל שיהיה איסור בטעם גרידא. וא"כ איך שייך כזית בכדי אכילת פרס בטעם גרידא. ועוד דמי הכריחו להראב"ד לזה כיון דמימרא דר"י מתפרשא כפשוטו כמו לפי' רש"י דטעמו וממשו היינו ממשו ממש. א"כ מנ"ל להראב"ד להעמיס גם זה בדברי ר"י דגם זה מקרי ממשו. ואיך נפרש לממשו דאמר ר"י בתרי גווני. ועוד כמה גימגומי' ולא חפצתי להאריך בזה. לכך נראה דגם הראב"ד לא כוון לזה. רק דקאי הכל אממשו שנתערב. ובזה אמר דאי איכא כזית בכדי אכילת פרס מן ממשו של איסור וגם אוכל כל הפרס דאוכל הכזית מן האיסור הוא דלקי אבל פחות מכזית בכדי אכילת פרס אף דנהפך ההתר לאיסור ונמצא אוכל כזית איסור אפ"ה לא לקי כיון דממשו של איסור ליכא כזית והיפוך ההתר אינו רק משום טעם כעיקר ולא לקי עלה משום דאין מלקין על ההיקשות ולא על ק"ו. אבל בטעמו גרידא לעולם לא לקי. אף בדאיכא כזבא"פ. והא דלא מפרש כן משום דלשיטה זו אין בטעם לבדו שום ממש בלא צירוף ההתר. שיהי' שייך לומר עליו דאוכל כזית מן האיסור עצמו ולכך לא אצטריך לי' לפרושי הא מלתא. כנלע"ד ברור בדברי הראב"ד. ומעתה יהיו דבריו מתאימים לדברי הר"י מאוריי"ש שכתבו התוס'. רק שהר"י מאוריי"ש לא כתב הך סברא דאיסור עשה רק לר"ע דילפינן מגע"כ. והראב"ד הוסיף דאף לרבנן דילפי ממשרת נמי אין מלקין על ההיקשות ולא על ק"ו בשאר איסורי'. אבל לענין דינא יהיו שווים דאיסור דאורייתא איכא אף בפחות מכזבא"פ משום טכע"ק. ומילקא לא לקי רק בממשו של איסור שנתערב בכזבא"פ ואוכל כל הפרס

דאוכל כזית מן האיסור. אבל בטעמא גרידא כגון שרה ענבים כו' אף דאיכא כזבא"פ לא לקי בשאר איסורי':

ולפ"ז לא ארווח לן בשיטתם זאת. רק קושיית הגמ' דמקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל. דאתי שפיר לשיטה זו כמו לשיטת ר"ת וגם לא נצטרך לסברת קיוהא שכתב הטור אליבא דר"ת. אבל ביתר הדברי' שהערנו לעיל בשיטת רש"י. גם לשיטה זו תקשה. דע"כ צריכינן למימר דאביי בה"א לא ידע מטכע"ק. דאף דמאי דמקשה ממקפה נוכל לומר שפיר לשיטה זו דידע מטכע"ק ואפ"ה הוו ס"ד דאביי דלא לקי רק משום התמל"א. דמשום טכע"ק לא הוי לקי. מ"מ מאי דמקשה ממדוכות וודאי תקשה דאי ס"ד דידע מטכע"ק איך הוי ניחא לי' לדידי' מאי דאמרינן שאני אומר כיון דטכע"ק דאורייתא. ואף דלא לקי עלה מ"מ איסורא דאורייתא איכא ואיך אמרינן שאני אומר. וע"כ דנצטרך לומר דלא ידע בה"א מטכע"ק וכמו שכתבנו לשיטת רש"י ור"ת. וגם נצטרך לומר דבכותח הבבלי אית בי' ממשו של חמץ. דאל"כ לא הי' מקשה מידי אמאי פליגי עלה רבנן אליבא דר"א בכותח הבבלי. וגם לפי האמת נצטרך לומר כן דהא משמע וודאי דגם לפי האמת אי הוי כזבא"פ בכותח הוי מודי רבנן דלקי עלה. והיינו ע"כ משום ממשו דמשום טעמו גרידא לא הוי לקי אף בדאיכא כזבא"פ. וגם בשאר מיני מדינה נמי צריך לומר דאית בהו ממשו של חמץ. דאל"כ מאי מקשה הגמ' על זעירי אי הכי לענין חמץ בפסח נמי משום התמל"א. דאף אם נאמר דקושיית הגמ' הוא למאי דידע באמת מטכע"ק דהתם סתמא דגמ' קמקשי כן ולא אביי וסתמא דגמ' וודאי ידע מטכע"ק כיון דלפי האמת כולהו אית להו טכע"ק מ"מ לפי שיטה זו דבטעם גרידא בלא צירוף ההתר לא שייך שום איסור וא"כ מאי התמל"א שייך הכי כיון דאין כאן איסור ללקות עליו כלל. וע"כ צריך לומר דאית בהו נמי ממשו של חמץ. וכל זה דוחק כמ"ש לעיל. וגם במאי דאמר הגמ' ממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' נמי תקשה כמו שהקשינו לדעת רש"י דהא עכ"פ בנזיר גופי' וודאי דאיכא איסורא בטכע"ק אף ללקות עליו לפום סברא דהשתא דילפינן ממשרת, וניהי דבשאר איסורין דילפינן מנזיר קאמר הראב"ד דאין מלקין על ההקישות וק"ו כו'. מ"מ בנזיר גופי' הוי ילפותא גמורה אף ללקות עליו דמדר"ע נשמע לרבנן כי היכי דלר"ע דמוקי להתמל"א היינו ללקות עליו ה"נ לרבנן דמוקמי לטכע"ק היינו נמי ללקות עליו. וכיון שכן. תקשה למאי קאמר מיין לחודי' כמו שהקשינו לשיטת רש"י. וגם מאי דמייתי מהברייתא דמפת ומיין נמי ע"כ צריכינן לפרושי כמו לרש"י וכל זה דחוק כמש"ל. ועוד נוסף ע"ז קשה טובא לשיטה זו. דמאי קאמר הגמ' ור"ע טכע"ק מנ"ל בע"כ צריך לפרושי לשיטה זו דהכי קא מקשה. דמנ"ל דהאי משרת להתמל"א דהא כל כמה דלא ידעינן

לימוד לטכע"ק טפי מסתבר לאוקמי לטכע"ק מלהתמל"א. וכמ"ש התוס' בנזיר והבאתיו לעיל בשיטת ר"ת. וא"כ קשה דמאי משני נפקא לי' מגע"כ. דהא אכתי בעי משרת בנזיר גופי' לטכע"ק ללקות עליו. דמגע"כ לא הוי רק איסור עשה. ואין לומר דהכי קמדייק ר"ע דאי ס"ד דמשרת לטכע"ק הוא דאתא. א"כ מאי בעי קרא דגע"כ דהא גע"כ לא מייתר דלמילת' אצטריך להורות דין הכשר כלים:

ואף אם נרצה לומר דהראב"ד יפרש הך דמקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל כמו דמפרשי' לפירש"י. דלאו משום דמלתא דפסיקא ה"ל להגמ' דטפי איכא לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א לכך מקשה ור"ע טכע"ק מנ"ל. רק משום דחזינן בדר"ע דאית לי' טכע"ק דאל"כ לא הוי מחייב על צירוף הפת גרידא דלא פשט בו היין כיון דהיין הוי מיעוטא וכמש"ל בשיטת רש"י. ובאמת לא נרוויח בשיטתו טפי מבשיטת רש"י בהך קושיא דר"ע טכע"ק מנ"ל. דאכתי גם זה אינו. דסוף סוף תקשה לפי האמת מדוע יצטרף הפת גרידא להיין כיון דהיין הוי מיעוטא. והפת שפשט בו היין אינו אלא באיסור עשה וא"כ לענין מלקות אכתי הוי איסורא מיעוט ואיך יהי' התמל"א וע"כ צריך לומר להראב"ד דלא הי' בגירסתו הך דנפישי התר. והקושי דמקשה ור"ע מנ"ל טכע"ק. הוא משום דמסתבר טפי לאוקמי קרא לטכע"ק מלהתמל"א וכמו שפירשנו לשיטת ר"ת וא"כ הדרא ק' לדוכתא]. וא"כ בין כך ובין כך קשיא טובא לשיטת הראב"ד והר"י מאוריי"ש. וגם קשה לשיטה זו מה דהקשה ר"ת דנימא דאהדרי' קרא לאיסורו כמ"ש התוס'. ואם כן גם שיטה זו אשר בחר בה הפר"ח צ"ע טובא:

ולכל השיטות הללו תקשה טובא. מהירושלמי דפ"ב ממס' ערלה. וז"ל ר' אבוהא בשם ר"י כל נותני טעמין אין לוקין עליהן חוץ מנותני טעם של נזיר. אמר ר' זעירא כל נ"ט אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור ובנזיר אפי' לא טעם טעם ממשו של איסור. אמר ר' בא בר ממל כל נותני טעמים אין איסור והתר מצטרפין ובנזיר איסור והתר מצטרפין. מתניתין מסייעא לדין ומתניתין מסייע לדין. מתניתין מסייע לר' זעירא כזית יין שנפל לקדירה אכל ממנו כזית פטור עד שיאכל את כולה על דעתי' דר' בא בר ממל כיון שאכל ממנו כזית חייב. מתניתין מסייע לר' בא בר ממל [ומייתי הך ברייתא דמשרת כמו שהוא במס' דילן רק בשינוי לשון קצת כמו שהוא בספרי פ' נשא] מכאן למדו חכמי' לכל נותני טעמי' שיהיו אסורין וקשיא על דר"ז בכל אתר אמר עד שיטעום וכאן אפי' לא טעם. עכ"ל הירושלמי והביאו גם הרז"ה בספר המאור בשמעתין. והנה התוס' בחולין וכן הרשב"א בתוה"א, מייתי מהא דירושלמי ראי' לשיטת רש"י דטכע"ק לאו דאורייתא מדר' אבוהא בשם ר"י דאמר כל נ"ט אין לוקין עליהן ונותני טעם היינו טעם כעיקר. ודחו

לה דלמא התמל"א הוא דאמר שם וכש"ס דילן. וזה וודאי אינו. דהא אותו הלשון עצמו דאמר ר' אבוהא כל נ"ט אותו הלשון עצמו אמר זעירי ובזעירי ע"כ הפירוש דטכע"ק דהא מקשה עלה מברייתא דמשרת. וכן לעיל מינה קאמר שם בירושלמי נמי ר' אבוהא בשם ר"י כל נ"ט אין לוקים עליהם עד שיטעום טעם ממשו של איסור התיב ר' חמא בר יוסי קומי ר"י הרי בשר בחלב לא טעם ממשו של איסור ואת אמר לוקה וקבלה מהו וקבלה כהדין אינש דשמע מילי' בעל דיני' וקבלה. [ועיין במפרש שם שפי' כלומר מהן וקבלה דהא באמת אין ראי' מבב"ח דחידוש הוא וכדדחי בש"ם דילן חולין (קח.) לאביי דבעי למילף מבב"ח דטעם ולא ממשו אסור ודחי לה רבא משום דחידוש הוא. לזה משני הירושלמי כאינש דשמע מילי' דבעל דיני' וקבלה כלומר ששומע מה דבע"ד מקשה כנגדו ושותק ואינו חש להשיבו. עי"ש במפרש והוא נכון. וא"כ ע"כ בטכע"ק מיירי ולא בהתמל"א מדמותיב עלה מבב"ח. ובאמת כבר הרגישו בזה התוס' בזבחים (עט.) ד"ה אמר רבנן. וכתבו וז"ל ומיהו סוגיא דירושלמי מוכח דבנתינת טעם מיירי:

אמנם לע"ד הקלושה נראה דלא די דלא הוי סייעתא מזה לפי' רש"י רק קושיא עצומה על רש"י ועל כל העומדים בשיטתו דפירושא דטכע"ק הוא שההתר נהפך להיות איסור. דהא חזינן בר' זעירי דאמר נו"ט אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור ובנזיר אפי' לא טעם ממשו של איסור. והיינו ע"כ הפירוש דבכל התורה לא אמרי' טכע"ק רק בנזיר אמרינן טכע"ק גם לזעירי. (רק דהתמל"א לא ס"ל לזעירי גם בנזיר) ולפ"ז קשה איך מייתי ראיה לזעירי מהך ברייתא דכזית יין שנפל לקדירה אכל ממנו כזית פטור עד שיאכל את כולה, והיינו ע"כ הפירוש דעל כזית מן התערובות הוא פטור עד שיאכל כל הקדירה ואז אוכל כזית מן האיסור עצמו. ולר' בא בר ממל קשה דבכזית מן התערובות חייב משום התמל"א וכדמסיים בירושלמי ע"ד דר' בא בר ממל כיון שאכל ממנו כזית חייב. ולשיטתם דטכע"ק הוא שההתר נהפך להיות איסור ולקי על כזית מן התערובות א"כ גם לר' זעירי תקשה מהברייתא. דהא עכ"פ בנזיר אית לי' טכע"ק ואעפ"כ לא לקי רק עד שיאכל את כולה. והך ברייתא בנזיר מיירי מדתני כזית יין ומדמקשה מינה לר' בא בר ממל. ולדברי הראב"ד דכתב דאף לרבנן דילפינן לטכע"ק מנזיר אפ"ה לא לקי בשאר איסורי' משום דאין מלקין לא על ההקישות ולא על ק"ו. א"כ קשיא עוד טובא דא"כ מאי מקשה מברייתא דמשרת לר' זעירי דהא ר' זעירי אין לוקין קאמר ובברייתא דמשרת לא אתי רק לאיסורא. ולהר"י מאורליינ"ש נמי אף דלדידי' אי ילפינן ממשרת הוי דרשא גמורה גם ללקות. וא"כ הוי אתי שפיר הא דמקשה לר' זעירי מברייתא דמשרת מ"מ תקשה מה שהקשינו לעיל כיון דבנזיר עכ"פ אית לי' לר' זעירי דטכע"ק אסור אף

ללקות עליו כדאמר ובנזיר אפי' לא טעם ממשו של איסור. א"כ יהי' חייב על כזית מן התערובות וא"כ איך מייתי ראי' לר' זעירי מברייתא דכזית יין אדרבה מהך ברייתא תהוי תיובתי' גם לר' זעירי:

והא דבעו התוס' והרשב"א לאתויי ראי' לשיטת רש"י דטכע"ק לאו דאורייתא מר' אבוהא בשם ר"י דהירושלמי. לע"ד דלאו ראי' היא. דהעיקר כמו שפירש המפרש שם דר' זעירי ור' בא בר ממל. לאו אליבא דנפשייהו פליגי רק דפליגי בדר' אבוהא אר"י. דאי ס"ד דאליבא דנפשייהו פליגי א"כ אמאי לא מקשה לר' אבוהא בשם ר"י מברייתא דמשרת כמו דמקשה לר' זעירי. אלא ע"כ דר' זעירי ור' בא בר ממל פליגי אליבא דר"י. משום דר"י סתמא קאמר כל נותני טעם אין לוקין עליהם ולא פירש בדבריו עד שיטעום ממשו של איסור כמו דמפרש ר' זעירי. ולכך איכא לפרושי נמי בדבריו דהתמל"א קאמר כמו דמפרש ר' בא בר ממל וא"כ ש"ס דילן אתיא כר' בא בר ממל אליבא דר"י והירושלמי דלעיל מינה דמותיב לר' אבוהא בשם ר"י מבב"ח אתיא לר' זעירי בשם ר"י. וא"כ אין כאן ראי' כלל לפסק רש"י. ובהכי ניחא כולה סוגיא דירושלמי בלי שום גמגום. ועכ"פ איך שיהי' הנה עכ"פ מוכח מהירושלמי דאין הפירוש בטכע"ק שההתר נהפך להיות איסור. רק שהטעם לחודי' יהי' אסור ולקי על כזית מן הטעם אם הוא כזית בא"פ. והיינו כמו דמפרשינן לרבינו חיים דאית בי' טעם כ"כ כמו שעירב בו ממשו של איסור בכזית בא"פ. וכן פי' הרז"ה בספר המאור והרמב"ן במלחמות והר"ש במס' טבול יום להך דטכע"ק כמו שכתבנו שהטעם לחודי' יהי' אסור. אבל לעולם אין ההתר נהפך להיות איסור. ואין הטעם חמור מהעיקר עצמו. ונמצא דדינו דטכע"ק הוא כמו טעמו וממשו לשיטת רש"י. ובהכי ניחא הא דילפינן מגע"כ היינו שהטעם עכ"פ אסור מדחזינן שהקפידה תורה על הטעם ומה שעשינו סמוכים לסברא זו דההתר נהפך להיות איסור מהא דקול ומראה וריח כו' כדמבואר בדברינו לעיל. וכתבנו דהא דקול ומראה וריח אית בהו עכ"פ איסורא היינו משום שהם איסורי הנאה אבל באיסורי אכילה לא שייך כלל לאסור בטעם לחודי' כיון דלא הוי מידי דאית בי' ממשא. גם זה אינו תדע דהא אביי בעי למילף טעמו ולא ממשו מבב"ח. ואי ס"ד דאית לחלק בין איסורי אכילה להנאה. א"כ מאי מייתי מבב"ח דהא בב"ח אסור בהנאה. ולכך גם טעמו אסור. ואין לומר דראייתו דאביי הוא מדכתיב תלתי קרא חד לאיסור אכילה כו'. וא"כ מוכיח אביי דע"כ טעמו ולא ממשו בעלמא נמי אסור אפילו באיסורי אכילה דאם דווקא באיסורי הנאה למה צריך קרא לאיסור הנאה הא ממילא ידעינן דטעמו אסור ש"מ דאסור בהנאה. דזה אינו דאימא דבאמת אי לא הוי כתיב רק חד קרא לאיסור אכילה הוי ילפי' מיני' לטעמו ולא ממשו בכל התורה ולא

הוי ידעינן לאיסור הנאה. אבל עתה דכתיב קרא לאיסור הנאה מנ"ל למילף לטעמו ולא ממשו לכל התורה אימא הא דקפיד קרא אטעמו הוא באיסורי הנאה דווקא. אלא ש"מ דאין לחלק כלל בין איסורי אכילה להנאה לענין איסור הטעם דגם בכל איסורי אכילה עיקר הקפידא הוא על הטעם ולא על ממשות הדבר. דהא נבילה מוסרחת דלית בה טעם שריא מן התורה. וגידין דלית בהו טעם באמת אמרי' דלא הוי רק גזירת הכתוב. וא"כ שפיר מסתבר למימר דהא דטכע"ק היינו שהטעם לבדו יהי' אסור וכדמוכח מהירושלמי ועוד דאטו בסברא בעלמא ניקום ונפלוג על הירושלמי דמוכח מיני' להדיא דעל הטעם לחודי' קאי וכדכתיבנא:

ובזה יתיישב פירושא דכולה סוגיין בלי שום גמגום ויתיישבו כל הקושיות וכל הדוחקי' שהערנו לעיל בשיטת רש"י ור"ת ור"ח והראב"ד. דשפיר נוכל למימר דאביי בה"א ידע מטכע"ק ואפ"ה הוי ס"ד דכזית בא"פ לא הוי מדאורייתא. וא"כ לא משכחת לה שיהי' חייב על הטעם רק דהבליע כזית יין בכזית או בשני זיתים פת ואכלו בבת אחת. וכמ"ש התוס' בנזיר הבאתי' לעיל בשיטת ר' חיים. ואפ"ה הוי ס"ד דמקפה משום התמל"א הוא דלקי על כזית מן התערובות אבל משום טכע"ק לא הוי לקי רק על כזית מן הטעם ואוכלו בבת אחת וזה לא הוי במקפה וכן הא דמייתי ממדוכות וקופות וחמץ נמי ניחא. ויתיישב נמי הא דכתבו התוס' בתחילת סוגיין דהתמל"א לא שייך רק במעורבי'. אשר נתקשינו בכוונתם לעיל דא"כ תיפוק לי' משום טכע"ק ובמ"ש עתה ניחא דאף דאית בהו משום טכע"ק. אעפ"כ צריכינן להתמל"א דאל"כ לא הוי לקי על כזית מן התערובות ואף שכתבנו לעיל דמסוף סוגיין מוכח דהתמל"א הוי אף באינו מעורבי' וכמו שפירש"י. מ"מ הראי' שמביא התוס' מחטאת דהתמל"א הוי נמי במעורבים וודאי משמע כדבריהם דמ"ש רש"י דא"נ לא איבלע בכולה וודאי דהוי דוחק. וגם הא דמקשה הגמ' וממאי דמפת ומיין דלמא מיין לחודי' נמי אתי שפיר. דמשום טכע"ק לית לן לצירופי הפת רק משום התמל"א. וכן הא דמייתי מברייתא דמפת ומיין נמי אתי שפיר דע"כ משום התמל"א הוא דאמר ר"ע לצרף הפת. ולא צריכינן למ"ש רש"י דההוכחה היא מדפליגו רבנן עלה דר"ע ולפ"ז אזדא לה ההוכחה שהוכחנו לשיטת רש"י וכן לכל השיטות דיין בפת מקרי ממשו. ולפי מה שכתבנו נוכל לומר דהוי טעמו. דכל עיקר ההוכחה הוי ממאי דאביי הוי סבר בה"א דטכע"ק לאו דאורייתא. ומקושיית הגמ' ממאי דמפת ומיין וממאי דהביא מהברייתא דמפת ומיין לפי פירוש רש"י. אבל לפי מה שפירשנו עתה אין כאן שום הוכתה ודו"ק. וגם לא נצטרך לומר דד' מיני מדינה אית בהו ממשו של חמץ. ואפ"ה הוי קאמר הגמ' אי הכי לענין חמץ בפסח נמי משום התמל"א. דמשום טכע"ק לית לן לחיובי

בהו מלקות כיון דליכא כזית בא"פ. ולא מחייב רק על הטעם לבדו. וגם רבנן דפליגי עלה דר"א בכותח הבבלי נמי סברי דטכע"ק דאורייתא דלית מאן דפליג על טכע"ק כדמשמע מהא דמקשה ור"ע מטכע"ק מנ"ל. ואפ"ה שפיר פליגי עלה דר"א בכותח הבבלי ובכל תערובות חמץ דליכא בהו כזית בא"פ. דמשום טכע"ק לא לקי עלה. ואפשר דאפי' איסור דאורייתא נמי לא הוי בפחות מכזית בא"פ. וכמבואר בדברינו לעיל. וכמו שיתבאר עוד לקמן אי"ה:

וזהו לדעתי כוונת הרמב"ם דמפרש לטעם כעיקר כמו שכתבנו דהטעם לחודי' אסור. וכולהו ס"ל דטכע"ק דאורייתא. כדמשמע מכולה סוגיין כמ"ש ר"ת. ויין בפת וכן חלב נימוח הכל מקרי טעמו ולא ממשו. כמ"ש דאין סברא לחלק ביניהם. ומימרא דר"י במס' ע"ז מפרש דקאי ג"כ על טעם גרידא רק אי איכא מהטעם כזית בא"פ לזה קורא ר"י טעמו וממשו. כמו דפירשנו לשיטת ר' חיים כהן שהביא הרא"ש. וגם ר"י אית לי' דטכע"ק דאורייתא. ולכך לקי על הטעם בכזית בא"פ אבל בפחות מכזבא"פ וודאי דלא לקי כיון שההתר אין נהפך לאיסור בשום ענין. ובכזית בא"פ נמי לא לקי רק באוכל כל הפרס דאוכל כזית מן הטעם עצמו. והא דכתב הרמב"ם דפחות מכזית בא"פ אינו אסור אלא מדבריהם. אף דאיכא למימר להך שיטה דגם בפחות מכזית בא"פ נמי איכא איסורא דאורייתא מידי דהוי אחצי שיעור כיון דטכע"ק מדאורייתא דהטעם לא בטל. א"כ אף בפחות מכזבא"פ נמי יהי' איסור דאורייתא עכ"פ בהטעם כמו חצי שיעור מ"מ מסתבר לי' להרמב"ם דהא דאמרינן חצי שיעור אסור מן התורה היינו דווקא כשהוא בעיני' אבל חצי שיעור ע"י תערובות לא הוי איסור דאורייתא כלל כיון דלא חזי לאיצטרופי והוכיח כן מסוגיין וכמו שכתבנו לעיל דאף לפי פירוש זה שפירשנו עתה להרמב"ם נמי מוכח כן דכיון דאביי בה"א ידע מטכע"ק. ועוד דבמדוכות וקופות וודאי דממשו נמי אית בהו. וא"כ האיך הוי ס"ד דאביי לומר דמשו"ה אמרינן בהו שאני אומר משום דכזית בא"פ לאו דאורייתא. דסוף סוף מי ניחא דעכ"פ ליתסר מדאורייתא משום חצי שיעור. אלא ע"כ דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור כלל. ומכ"ש אם נאמר דהרמב"ם לא גרס להך דאלא מאי התמל"א גבי מדוכות וכותח וקופות. וכמ"ש התוס' וודאי דמוכח כן וגם לגי' רש"י נמי מוכח עכ"פ מקופות וכמש"ל. ומה שכתבנו לעיל לדחות הך סברא דאפשר דאביי סבר בה"א כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה. באמת לאו דחי' היא. דוודאי דוחק לאוקמי לאביי דלא כהלכתא דוודאי הלכה התם כר"י וכמו שפסקו כל הפוסקי'. ואם אביי הוי סבר בה"א כר"ל וודאי דהוי צריכינן למפסק כאביי דהוא בתרא. אלא ש"מ דאין נראה לשום אחד מהפוסקי' לאוקמי לאביי כר"ל [משום דר"ל איתותב

התם מברייתא דכוי וח"ש ואף דדחי לה התם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אינו אלא דחי' בעלמא. למאי דבעי למימר התם תדע. אבל לפי מאי דדחי לה התם להתדע מסתמא אמרינן דילפותא גמורה היא ולא אסמכתא]. ולכך שפיר הוכיח הרמב"ם דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור כלל אפי' בממשו וכ"ש בטעמו ולפ"ז טעמו וממשו וטעמו גרידא להרמב"ם חד דינא אית להו. דבאיכא כזבא"פ לקי בשתיהן ובדליכא כזבא"פ אין כאן איסור דאורייתא כלל. ואפשר דרש"י נמי מודה בהא דחצי שיעור על ידי תערובות וכמש"ל. זהו מה שנלע"ד בביאור כוונת הרמב"ם והיא השיטה הנכונה ומחוורת בפירושא דשמעתין בלי שום גמגום. ולדעתי זהו כוונת ר' אלי' בתוס' דע"ז וזהו שיטת התוס' בנזיר. אף דאיכא לפרשינהו כשיטת ר' חיים מ"מ לענ"ד נראה דכוונו למש"כ זהו מה שהעלתה מצודתי בע"ה בביאור סוגיא זו וה' יראנו נפלאות מתורתו אמן:

והא דאמרינן בחולין (דף צח) ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא. סבר מר בר רב אשי לשיעורי בתלתין. אמר לי' אבוהא לא אמינא לך לא תזלזל בשיעורי דרבנן. ועוד הא אמר ר"י חצי שיעור אסור מן התורה. לא תיקשה למ"ש לשיטת הרמב"ם דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור דאורייתא כלל. דה"ק התם ועוד הא חצי שיעור בעיני' אית בי' איסור דאורייתא. וכיון דבעיני' אית בי' איסור דאורייתא לית לן לאקולי בביטולי במה שנעשה דרבנן ע"י תערובות. דהא במין במינו וודאי דלא ס"ד דמר בר ר"א לאקולי בפחות מששים דהא לא יפלוג מסתמא על רבא דאמר אמור רבנן בששים במין במינו והיינו ע"כ משום דבעיני' אית בי' איסור דאורייתא לית לן לאקולי בי' במה שנעשה דרבנן ע"י תערובות וה"נ קאמר לי' רב אשי האמר ר"י חצי שיעור אסור מה"ת. וא"כ לית לן לאקולי במה שנעשה דרבנן ע"י תערובות. תדע לך דע"כ צריך לומר כן. לפי מה שהסכים הגר"א (בסי' צח) דחלב בבשר הוי מין במינו. וא"כ בלא"ה נמי וודאי דנעשה מדרבנן ע"י תערובות. דהא מין במינו מדאורייתא ברובא בטל. וא"כ ע"כ צריך לומר דה"ק כיון שהוא בעיני' מדאורייתא לית לן לאקולי ע"י תערובות. וא"כ גם מסוגיא זו לא קשיא לן לדברי הרמב"ם. דאית לי' בח"ש ע"י תערובות לית בי' איסורא דאורייתא כיון דלא חזי לאצטרופי. וכפשטא דסוגיא דידן ואדרבה המדקדק שם בסוגיא דחולין יראה כמעט קצת ראי' לדברי הרמב"ם. דאמר התם ההוא דאתא לקמי' דר"ג בר רבי כו' אמר אבא כו' עי"ש היטב ללשון ראשון דרש"י דמיירי הכל בפלגא דזיתא ולכך הוי ס"ד דהני תנאי ואמוראי לאקולי בהו. דוודאי דוחק לומר דכולהו ס"ל כר"ל דחצי שיעור מותר מן התורה ולכך הוי ס"ד לאקולי בהו. אבל אם נאמר דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור דאוריית' אף בשאינו מינו כיון דלא חזי לאצטרופי. א"כ אתי שפיר מה דהוי ס"ד דהני

תנאי ואמוראי לאקולי בהו. והיינו דהא דבעינן ששים במין במינו היינו משום דכנגדו בשא"מ אסור וכיון דחצי שיעור ע"י תערובות גם בשא"מ לית בי' איסור דאורייתא כלל. ולכך הוי בעי לאקולי במינו. ואפשר דאפי' בשא"מ. ומ"מ לרב אשי לא ניחא להו הך סברא לאפלוגי ביניהו אלא כיון דח"ש אסור מה"ת בעיני' תו לית לן לאקולי בתערובתו כלל. ועדיין צ"ע. אבל הא וודאי דאין סתירה מסוגיא זו לדברי הרמב"ם:

ולשיטת הראב"ד שהבאתי לעיל שכתב דאפי' אי ילפינן טכע"ק ממשרת נמי לא לקי בשאר איסורים דאין מלקין על הק"ו. קשה עוד טובא מסוגיא דידן. דא"כ מאי מקשה הגמ' מדרבנן נשמע לר"ע. ונילף להתמל"א לכל האיסורין מנזיר כמו דילפינן לרבנן טכע"ק לכל התורה מנזיר ולדבריו אין כאן קושיא כלל. דהא דילפינן לרבנן לטכע"ק היינו לאיסורא בעלמא אבל לא למלקות. והתמל"א וודאי לא שייך רק לענין מלקות דלאיסור בעלמא מאי בעי צירוף הא אליבא דר"י קיימינן דחצי שיעור אסור מה"ת, וע"כ דלא בעי צירוף רק לענין מלקות. וא"כ מאי קשי' לי' להש"ס דנילף לשאר איסורים להתמל"א דהא לענין מלקות ליכא ילפותא דאין מלקין על הק"ו. מיהו לזה י"ל קצת לפמש"כ לעיל בדעת הרמב"ם דחצי שיעור ע"י תערובות לית בי' איסור דאורייתא כלל כיון דלא חזי לאצטרופי. וא"כ מקשה שפיר דנילף לשאר איסורי' התמל"א מנזיר עכ"פ לאיסור בעלמא. ויהי' נ"מ לחצי שיעור או להיכי דנתערב ביותר מכדי אכילת פרס דיהי' עכ"פ אסור מדאוריית'. ואי לא אמרי' התמל"א לית בי' איסור דאורייתא כלל. (אף שזה רחוק בעיני שיסבור הראב"ד כהרמב"ם בהא). אבל אכתי קשה דא"כ מאי משני משום דהוי נזיר וחטאת ב' כתובי' והיינו כדמסקי' דלכתוב רחמנא נזיר ותיתי חטאת מיני' דהא כל איסורי' שבתורה מנזיר ילפינן. ואי ס"ד דמנזיר לא מצינן למילף רק לאיסורא אבל לא למלקות. א"כ ע"כ צריך לכתוב קרא גבי חטאת כי היכי דיהי' חייב מלקות דאי ילפינן מנזיר לא הוי בי' מלקות. וא"כ ליתא כאן ב' כתובי' כיון דחטאת למלתי' אצטריך וצע"ג ליישב זה. ולדברי הר"י מאורליינ"ש ניחא ונראה דזהו מה שהכריחו להר"י מאורליינ"ש לומר כן. ועיין: